

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Silvia Perďochová

Vybrané otázky třetí fáze důchodové reformy v České republice

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Martin Štefko, Ph. D.

Katedra pracovního práva a práva sociálního zabezpečení

Dátum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 27. 4. 2015

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Silvia Perďochová

**Vybrané otázky tretej fázy dôchodkovej reformy v Českej
republike**

Diplomová práca

Vedúci diplomovej práce: doc. JUDr. Martin Štefko, Ph. D.

Katedra pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia

Dátum vypracovania práce (uzavretie rukopisu): 27. 4. 2015

Prehlásenie

Prehlasujem, že som predkladanú diplomovú prácu vypracovala samostatne, všetky použité pramene a literatúra boli riadne citované a práca nebola využitá k získaniu iného alebo rovnakého titulu.

Bc. Silvia Perďochová

Pod'akovanie

Pod'akovanie patrí predovšetkým vedúcemu mojej diplomovej práce doc. JUDr. Martinovi Štefkovi, Ph. D. za jeho cenné rady a odborné vedenie, ktoré mi poskytol v priebehu jej vypracovávaní. Rovnako ďakujem svojim rodičom za podporu počas celého štúdia.

Obsah:

Úvod.....	6
1. Dôchodkový systém ako súčasť sociálneho zabezpečenia	8
1.1 Základné zásady právnej úpravy dôchodkových systémov	9
1.2 Spôsoby financovanie dôchodkových systémov	12
1.2.1 Porovnanie priebežného a fondového financovania	13
1.3 Typy penzijných plánov	14
1.4 Delenie penzijných systémov podľa konštrukcie dávky	15
1.5 Základné piliere dôchodkových systémov	17
2. Systém dôchodkovej zabezpečenie pred Veľkou dôchodkovou reformou	20
2.1 Legislatívne základy	20
2.2 Na ceste k zmene	21
2.2.1 Nález ústavného súdu Pl. ÚS 8/07 z 23. marca 2010	23
2.2.2 Malá dôchodková reforma	24
3. Systém dôchodkového zabezpečenia po reforme	26
3.1 Legislatívne základy a trojpilierová sústava českého dôchodkového systému	26
3.2 Prvý pilier – Základné dôchodkové poistenie	27
3.2.1 Účasť na dôchodkovom poistení	27
3.2.2 Financovanie prvého piliera	28
3.2.3 Druhy dávok poskytované v rámci systému dôchodkového poistenia	29
3.3 Druhý pilier – Dobrovoľné dôchodkové sporenie	35
3.3.1 Penzijné spoločnosti	35
3.3.2 Vznik a zánik účasti v druhom pilieri	38
3.3.3 Platby odvádzané do druhého piliera	40
3.3.4 Dávky vyplácané z druhého piliera	41
3.4 Doplnkové penzijné sporenie	43
3.4.1 Penzijné spoločnosti	44
3.4.2 Účasť na penzijnom sporení	45
3.4.3 Financovanie tretieho piliera	46
3.4.4 Dávky poskytované z účasti v účastníckom fonde	46
3.4.5 Dávky z penzijného pripoistenia pri účasti v transformovanom fonde	48
4. Otázky a súvisiace problémy zreformovaného dôchodkového systému	50
4.1 Politické riziko	50
4.2 Demografické riziko	52
4.3 Problém dôchodkového deficitu	54
4.4 Nezamestnanosť	55
4.5 Neinformovanosť a nízka účasť v druhom pilieri	56
4.6 Nezáujem o účasť v nových účastníckych fondoch v treťom pilieri	57
4.7 Nemožný výstup z druhého piliera	58
4.8 Dedenie prostriedkov z druhého piliera	58
4.9 Problém likvidity majetku v dôchodkových fondoch	59
4.10 Druhý pilier iba pre bohatých	60
4.11 Problém istoty penzie	61
4.12 Existencia výhodnejších inštrumentov pre investovanie	62
5. Budúcnosť dobrovoľného dôchodkového sporenia	64
5.1 Proces zrušenia druhého piliera	68
5.2 Súvisiace problémy s ukončením druhého piliera	70

Záver	72
Zoznam skratiek.....	76
Použitá literatúra	77
Názov práce v anglickom jazyku	83
Zhrnutie.....	84
Abstract.....	85
Kľúčové slová	86
Key words	86

Úvod

„Táto reforma nevyrieši príčiny problému dôchodkového systému, naopak , bude ich prehlbovať.“

Marián Jurečka

Práve tento výstižný výrok, ktorý uviedol český politik Marián Jurečka, ešte v roku 2012, tesne pred spustením reformy dôchodkového systému, ktorá zavádzala tzv. druhý pilier, ponúkajúci možnosť vyvedenia časti peňažných prostriedkov z priebežného dôchodkového systému do novo vzniknutých penzijných spoločností a sporenie si tak na starobu v súkromných penzijných fondoch, najlepšie vystihuje myšlienku mojej diplomovej práce a to v prvom rade, poukázať na problémy a nedostatky tohto reformného rozhodnutia vtedajšej vlády.

Informácie o neudržateľnom stave dôchodkového systému boli známe už od začiatku minulého desaťročia. Pre nájdenie riešenia a podoby adekvátnej reformy penzijného systému bolo vytvorených niekoľko komisií, ktoré skúmali možné prístupy. Veľmi závažným problémom, ktorý sťažoval zavádzanie zmien v systéme dôchodkového zabezpečenia bola hlavne neochota politických strán nájsť konsenzus a dosiahnuť spoločného riešenia. Výsledkom týchto bojov o moc bol práve pokus o dôchodkovú reformu, ktorá bola spustená 1. 1. 2013.

Touto témou sa zaoberám už od roku 2012, kedy som v rámci predmetu Demografické praktiká pre štatistikov, prostredníctvom kvalitatívneho výskumu viedla pološtrukturované rozhovory s predstaviteľmi vtedajšej vládnej koalície a opozície na tému dôchodkovej reformy. Vo svojom šetrení som oslovila aj odborníkov na danú problematiku a nadobudnuté informácie z rozhovorov využívam i v tejto diplomovej práci.

Spomínané politické spory ohľadom podoby dôchodkovej reformy, nedostatočná informovanosť verejnosti pred jej zavedením a pocit neistoty u poistencov o svojom finančnom zabezpečení v starobe, boli okrem ďalších problémov, jedným z hlavných dôvodov, prečo záujem o vstup do novo vytvoreného tzv. druhého piliera bol tak nízky. Vzhľadom k vyššie spomínaným nedostatkom je ukončenie druhého piliera naplánované na 1. 1. 2016¹.

¹ Na základe uznesenia vlády Českej republiky z dňa 12. novembra 2014 pod č. 917.

Pre účely jeho zrušenia a následného nájdenia nového riešenia reformy dôchodkového systému v Českej republike bola vytvorená nová komisia. Je isté, že vláda bude musieť tento problém vyriešiť čo najskôr, pretože s každým ďalším rokom, kedy otázka penzií nebude uzavretá, vznikajú štátu nové náklady.

Moja diplomová práca sa primárne zameriava na problémy súvisiace so spustením a zavedením v poradí už tretej fázy² dôchodkovej reformy. Cieľom mojej práce nie je len primárne popis zreformovaného dôchodkového systému, ale hlavne analýza jeho hlavných nedostatkov.

Systematicky je moja práca rozdelená do piatich častí. Prvá časť sa venuje všeobecnej problematike konštrukcie dôchodkových systémov podľa ich financovania, určovania dávok a pilierovej štruktúry s poukázaním na zaradenie dôchodkového systému Českej republiky v systéme sociálneho zabezpečenia. Druhá časť popisuje situáciu dôchodkového systému do obdobia spustenia dôchodkovej reformy zavádzajúcej fondový pilier, do konca roka 2012, v ktorej je aj ponúknutý prehľad legislatívnych zmien, ktorými prešiel český dôchodkový systém, a genéza myšlienky dôchodkovej reformy. Kapitola tretia sa venuje legislatívnej úprave a fungovaniu dôchodkového systému po 1. 1. 2013. Základ mojej práce spočíva v časti štvrtej a piatej, v ktorých sa snažím rozobrať problémy, ktoré sprevádzali a poškodili zavedenie dôchodkového sporenia a ktoré viedli až k plánu jeho zrušenia. V závere sa pokúsim zhrnúť, prečo sa tretia fáza dôchodkovej reformy stretla s neúspechom a pri určitých problémoch sa zamyslieť aj nad možnou budúcou úpravou.

Vo svojej diplomovej práci čerpám informácie hlavne z rozboru platnej právnej úpravy systému dôchodkového zabezpečenia s využitím i ďalších informačných zdrojov, predovšetkým odbornej literatúry, ktorá sa venuje problematike systému sociálneho zabezpečenia, ale aj môjho osobného kvalitatívneho výskumu v podobe rozhovorov. Aktuálne informácie o situácii a vývoji problematiky dôchodkovej reformy čerpám z internetových zdrojov, ktoré ponúkajú podrobný prehľad.

² Tri etapy dôchodkovej reformy boli definované v Programovom prehlásení vlády v roku 2007. Prvá etapa zavádzala len parametrické zmeny vytvárajúce priestor pre ďalšie úpravy. Druhá etapa prinášala zmeny v základnom i doplnkovom systéme a tretia etapa predpokladala vytvorenie tzv. druhého piliera na báze čiastočného vyviazania sa zo základného systému. Bližšie viď str. 21.

1. Dôchodkový systém ako súčasť sociálneho zabezpečenia

S priemyselným a technickým vývojom spoločnosti súvisí aj zmena životných a pracovných podmienok človeka. V dôsledku týchto markantných zmien sa človek dostáva do sociálne rizikových situácií, ktorých následky nedokáže plne niesť. Preto sa štát a organizácie snažia takýmto rizikám predchádzať prostredníctvom systému sociálneho zabezpečenia.

Pre pojem sociálneho zabezpečenia existuje rada definícií, ale je dôležité si najskôr definovať pojem sociálnej ochrany. Sociálna ochrana je komplexný systém, v ktorom pôsobí sociálne zabezpečenie ako systém inštitúcií, nástrojov a ich vzájomných vzťahov, ktoré plnia sociálne, ekonomické a etické funkcie.³ Účelom sociálnej ochrany je „chrániť občanov v prípade, že im hrozí určité sociálne nebezpečenstvo, teda hrozí, že dôjde k sociálne nepriaznivej situácii, alebo k nej už dokonca došlo.“⁴

Sociálne nepriaznivé situácie sa v práve sociálneho zabezpečenia označujú ako sociálne udalosti⁵ a sú právom známe a právo s nimi spojuje vznik, zmenu alebo zánik práv a povinností, pomocou ktorých sa dá predísť, zmierniť alebo prekonať závažnú životnú situáciu.⁶ Sociálna udalosť tak predstavuje obečnú podmienku vzniku alebo trvania nároku na ktorúkoľvek dávku v rámci niektorého zo subsystémov sociálneho zabezpečenia.

Systém sociálneho zabezpečenia tak môžeme vymedziť ako „súhrn právnych noriem, ktoré upravujú chovanie subjektov v spoločenských vzťahoch vznikajúcich pri poskytovaní hmotného zabezpečenia či inej pomoci fyzickým osobám, ktoré v dôsledku právom akceptovaných sociálnych udalostí takéto plnenie či pomoc potrebujú.“⁷

³ TKÁČ, V. *Sociálna politika a sociálne zabezpečenie*. Socprac8 [online]. 2010. [cit. 2015-19-01].

Dostupný z :

http://www.socprac8.sk/uploads/prednasky/2%20rocnik/zimny%20semester/uvod%20do%20soc%20politiky/literatura/Tkac_Socialna_politika_a_socialne_zabezpecenie.pdf

⁴ KOLDÍNSKA, K. *Sociální právo*. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 97-880-7400-4742, s. 30

⁵ GREGOROVÁ, Z. GALVAS, M. *Sociální zabezpečení*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, ISBN 80-7239-176-3, s. 93

⁶ TRÖSTER, P. a kol., *Právo sociálního zabezpečení*. 4.vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, ISBN 978-80-7400-032-4, s. 79

⁷ GREGOROVÁ, Z. GALVAS, M. *Sociální zabezpečení*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, ISBN 80-7239-176-3, s. 32

V Českej republike ho môžeme rozdeliť do troch rozsiahlych subsystémov, niekedy sa hovorí o troch pilierov : systém sociálneho poistenia, štátneho sociálneho zaopatrenia⁸ a sociálnej pomoci.⁹

Súčasťou systému sociálneho poistenia je aj poistenie dôchodkové, prostredníctvom ktorého sa človek môže vopred pripraviť na riešenie krátkodobej či dlhodobej budúcej sociálnej situácie. Vedľa nemocenského poistenia predstavuje dôchodkové poistenie základný komponent sociálneho modelu každého štátu, ktorý dosiahol určitý stupeň rozvoja.

Dôchodkový systém má poskytovať zabezpečenie obyvateľom v sociálnych situáciách, kedy strácajú zdroj obživy, ako je staroba, invalidita, ovdovenie alebo osirenie.

Pre pochopenie fungovania Českého dôchodkového systému je dôležité si objasniť hlavné teoretické princípy a základy, na ktorých stoja dôchodkové systémy jednotlivých štátov.

1.1 Základné zásady právnej úpravy dôchodkových systémov¹⁰

Pojmom zásada práva rozumieme určité obecné právne myšlienky, ktoré sa vzťahujú na celý právny systém, alebo len určité právne odvetvie. Zásady, ktoré sú charakteristické pre určité právne odvetvie ovplyvňujú aj jeho podsystémy. Na základe dlhodobého právneho poznávania práva sociálneho zabezpečenia, vznikli zásady charakterizujúce aj dôchodkový systém. Najdôležitejšími zásadami sú zásada všeobecnosti dôchodkového systému, zásada sociálnej solidarity, zásada participácie, zásada rovnosti a zásada zásluhovosti.

⁸ legislatíva používa názov štátna sociálna podpora

⁹ ŠTANGOVÁ, V. Právní aspekty sociální politiky In: *Socialnipracovnici* [online]. 20.11.2012 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/rodinn%C3%89_listy_1-13_-_pr%C3%A1vn%C3%AD_aspekty_soci%C3%A1ln%C3%AD_politiky1.pdf

¹⁰ GREGOROVÁ, Z. *Důchodové systémy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1998. Acta Universitatis Brunensis Iuridica, ISBN 80-210-2003-2, str. 71

Zásada všeobecnej rovnosti

Zásada všeobecnej rovnosti je jednou z kľúčových zásad dôchodkových systémov. Vyjadruje hlavnú myšlienku všeobecnosti dôchodkového systému a to z hľadiska vymedzenia okruhu subjektov a okruhu sociálnych udalostí, na ktoré sa systém vzťahuje. Okruh subjektov sa dá, podľa tejto zásady, vymedziť na všetky osoby žijúce na území určitého štátu a garantuje týmto osobám jednotnú základnú dávku, ak spĺnia zákonom stanovené požiadavky pre vznik relevantnej sociálnej udalosti. Táto zásada v sebe obsahuje na jednej strane právo na možnosť občana, aby preukázal, že daná sociálna udalosť nastala a na druhej strane povinnosť podsystemu dôchodkového zabezpečenia poskytnúť nárokované plnenie. Zásada všeobecnosti však umožňuje pri posudzovaní výšky poskytovanej dávky zohľadňovať aj zásluhovosť občana, podiel na tvorbe zdrojov, z ktorých sú dávky poskytované a jeho príchinenie o zaistenie jeho budúcnosti.

Z pohľadu okruhu sociálnych udalostí je všeobecnosť chápaná v rozsahu, ktorý sa vytvoril historickým vývojom a platí, že dôchodkový systém pôsobí pri dlhodobých sociálnych udalostiach. Za tradičné sociálne udalosti sú považované staroba, invalidita a strata žiteľa.

Zásada sociálnej solidarity

Zásada sociálnej solidarity v najširšom zmysle znamená, že zdroje dôchodkového systému sú tvorené z platieb, ktoré odvádza ekonomicky aktívne obyvateľstvo, kde pod pojem ekonomicky aktívne obyvateľstvo patria zamestnaní i nezamestnaní, avšak všetci tí, ktorí môžu vykonávať prácu.¹¹ Ekonomicky aktívne obyvateľstvo vytvára tieto zdroje, ktoré majú pokryť zaistenie v prípade určitých sociálnych udalostí nielen ich potrieb, ale poskytujú svojimi platbami krytie pre všetkých obyvateľov daného štátu, na ktorých sa systém dôchodkového zabezpečenia vzťahuje.

Sociálnu solidaritu v dôchodkovom systéme je možné hlavne badať v spôsobe, akým je dôchodkový systém financovaný. Ak je systém postavený na zásade

¹¹ Co je ekonomicky aktivní obyvatelstvo. In: *Ekonomika Online* [online]. 7.12.2013 [cit. 2014-11-21]. Ekonomika. Dostupné z: <http://ekonomikaonline.cz/249/co-je-ekonomicky-aktivni-obyvatelstvo/>

priebežného financovania, sociálna solidarita sa prejavuje veľmi markantne. Ekonomicky aktívne obyvateľstvo svojimi platbami zabezpečuje dôchodky súčasným dôchodcom. Pri kapitalizovanom financovaní dôchodkového systému sa pomer solidarity znižuje, pretože spotreba, výplata dôchodkov je odložená až na obdobie, kedy sú vytvorené dostatočné finančné zdroje.

Zásada participácie

Táto zásada sa vzťahuje na účasť oprávnených subjektov na tvorbe a fungovaní dôchodkového systému, v rovine právnej je označovaná aj ako zásada demokratickosti systému. Dôchodkový systém by mal byť budovaný tak, aby umožňoval všetkým účastným subjektom, aby sa zúčastňovali na jeho riadení a správe. Človek prestáva pôsobiť len ako pasívny príjemca sociálne - politických opatrení, ale sám sa podieľa na spolurozhodovaní o ich realizácii.

Zásada rovnosti

Zásada rovnosti alebo uniformity zakladá v dôchodkovom systéme rovnosť práv a povinnosť pre všetky zúčastnené subjekty. Táto zásada sa však nevykladá tak, že vylučuje diferenciáciu dávok, ale je založená na myšlienke diferenciácií za predpokladu, že budú použité rovnaké pravidlá a bude vylúčené subjektivistické posudzovanie. Rovnosť je v tomto prípade chápaná ako systém, kde majú všetky oprávnené subjekty rovné šance.

Zásada zásluhovosti

Táto zásada sa využíva v konštrukcii plnenia z dôchodkového zabezpečenia a znamená, že poskytnuté dávky sú závislé na splnení stanovených podmienok v minulosti, ktoré sú oprávnenému subjektu známe a plnenie týchto podmienok je plne v dispozícii daného subjektu. Medzi určité podmienky, ktoré subjekt musí vykonávať aby dostal z dôchodkového systému, v prípade určitej sociálnej udalosti, dávku na pokrytie jeho potrieb, je určitá povinnosť, že sa musí predtým po určitú dobu podieľať

na tvorbe zdrojov v tomto systéme. Táto minulé zásluha však nemusí bezprostredne spočívať len na finančnej podpore systému zo strany subjektu. Môže sa jednať aj napríklad o prípad, kedy sa subjekt nachádzal v minulosti v nejakej sociálnej situácii, alebo vykonával nejakú určitú činnosť, pri ktorej nebola potrebná finančná účasť.

1.2 Spôsobý financovanie dôchodkových systémov

Problém financovania dôchodkového systému je momentálne najdiskutovanejšou témou nielen v Českej republike, ale aj v ostatných vyspelých štátoch. Poznáme niekoľko spôsobov, ako sa systém dôchodkového poistenia dá financovať.

Čisto priebežné financovanie

Už z názvu vyplýva, že sa nevytvára žiadny kapitál, ktorý by sa dal následne použiť a investovať v prospech účastníkov. Toto priebežné financovanie tzv. pay as you go (ďalej len PAYG) funguje na princípe medzigeneračnej solidarity, kedy pracovne aktívne obyvateľstvo odvádza finančné prostriedky na sociálne poistenie a z nich sú v tom istom období prerozdeľované dávky súčasným dôchodcom. Ak dochádza k rozdielu medzi príjmami a výdajmi, rozdiely sú pokryté prostriedkami zo štátneho rozpočtu.¹²

Priebežné financovanie s nárazníkovým fondom

Vo svojej podstate sa jedná o klasický PAYG, ktorý však v minulosti alebo v prítomnosti dosahuje prebytky finančných prostriedkov, ktoré sú potom investované na kapitálovom trhu a prinášajú do systému úrokový výnos. Tieto dodatočné zdroje následne pomáhajú financovať dôchodkové dávky.¹³

¹² KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 4.vyd. Praha: ASPI,a.s, 2007. ISBN 80-86395-33-2, s. 182

¹³ BEZDĚK, V. *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky (současný stav a potřeba reformu)*. I. díl. Praha: Česká národní banka, 2000. s. 13

Plne fondový systém a čiastočne fondový systém

Plne fondový systém sa spolieha výhradne len na medzigeneračnú solidaritu a výška penzie jednotlivca závisí len na nasporených prostriedkoch a dlhodobej miere výnosov z aktív penzijného fondu. Na druhej strane čiastočne fondový systém je kombináciou čisto priebežného systému s plne fondovým, kde v praxi vznikajú pri tomto type financovania dva povinné piliere a to jeden založený na čistom PAYG a druhý založený na plne fondovom systéme.¹⁴

Virtuálna kapitalizácia – metóda national defined contribution (ďalej len NDC)

Systém v ktorom je zachované PAYG, avšak každý účastník systému má svoj individuálny účet, na ktorý sa pripisujú jeho odvodené príspevky. Následne sú tieto príspevky zhodnocované v závislosti na tzv. hypotetickej miere výnosnosti systému. Nazhromaždené príspevky na individuálnom účte sa v rámci priebežného systému preposielajú stávajúcim dôchodcom.¹⁵

Metóda financovania z vlastného majetku

Táto metóda financovania je špecifická v tom, že je založená na dohode medzi zamestnávateľom a zamestnancom, ktorý si u zamestnávateľa ukladá časť svojej mzdy. Špeciálny účet v účtovníctve zamestnávateľa pre odkladanie tejto časti mzdy neexistuje, je evidovaná len ako existujúci záväzok zo strany zamestnávateľa, že túto časť mzdy neskôr uhradí na vrub svojho majetku.¹⁶

1.2.1 Porovnanie priebežného a fondového financovania

Porovnávať tieto dva spôsoby financovania je veľmi obtiažné. Ak by cieľom dôchodkového systému však mala byť finančná istota pre ľudí poberajúcich

¹⁴ BEZDĚK, V. *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky (současný stav a potřeba reformy)*. I. díl. Praha: Česká národní banka, 2000, s. 13

¹⁵ TOMEŠ, I. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál, 2010. s. 363-364 ISBN 978-80-7367-680-3

¹⁶ Tamtiež, str. 363

dôchodkové dávky, systém by mal byť čo najmenej rizikový. Odborníci na sociálnu politiku sa viac prikláňajú k myšlienke priebežného financovania, ako menej rizikového spôsobu. Samozrejme priebežné financovanie funguje len vtedy, ak príjmy do dôchodkového systému prevyšujú výdaje a to sa deje vtedy, ak v štáte žije väčšina mladej pracujúcej populácie a krajina prechádza ekonomickým rastom. Pravdou však je, že v posledných rokoch badáme trend starnutia populácie a priebežný systém sa javí ako neudržateľný. Z toho nám vyplýva jedna z najväčších nevýhod priebežného systému a to citlivosť na demografický vývoj. Na druhej strane demografická situácia fondové financovanie priamo neovplyvňuje, ale nevýhodu vo fondovom systéme môžeme vidieť na závislosti k situácií na finančných trhoch. Vo fondovom financovaní významnú úlohu zohráva práve inštitucionálne prostredie a miera a spôsob regulácie finančných trhov. Na rozdiel od priebežného financovania, keď sa krajina dostane do ekonomickej krízy, depresie či hyperinflácie, tieto skutočnosti majú veľmi negatívny vplyv na stav a vývoj fondového systému financovania.

Neexistuje ideálny dôchodkový systém, nevýhody priebežného financovania sú kompenzované výhodami fondového financovania a naopak. Cieľom dôchodkových systémov naďalej zostáva hlavne dosiahnutie stability systému v čase.

1.3 Typy penzijných plánov

Z hľadiska financovania má kľúčový význam i zvolenie typu penzijného plánu. Penzijný plán predovšetkým stanovuje podmienky nároku na dávky a ich výplatu, spôsob výpočtu dávky, výšku príspevku účastníka a spôsob jeho platenia.

Dávково definovaný systém

Tento typ systému garantuje určitú výšku dávok, väčšinou závislú na faktoroch ako počet rokov, počas ktorých odvádza jedinec príspevky do systému a výšky jeho príjmu za určité obdobie. Na základe toho mu bude garantovaná určitá výška penzijnej

dávky. Systém umožňuje, aby si účastníci mohli celkom presne vypočítať výšky svojich penzií mnoho rokov pred odchodom do svojho dôchodku.¹⁷

Príspevkovo definovaný systém

Miera istoty ohľadom výšky penzijnej dávky v tomto systéme nie je tak vysoká ako v dávkovo definovanom systéme. Dôvodom je, že účastníci platia pevne stanovenú príspevkovú sadzbu, ale výška ich budúcich dôchodkov bude čisto závisieť na miere výnosu z investícií týchto úspor na kapitálovom trhu.¹⁸

Hypoteticky príspevkovo definované systémy NDC

Každý účastník má svoj zdanlivý individuálny účet, na ktorý sa mu zapisujú jeho príspevky a ich zhodnotenie v čase. Toto zhodnotenie je závislé na „hypotetickej miere zhodnotenia systému“. V podstate sa však jedná o systém, kde sú úspory na účtoch len hypotetické a vložené príspevky sú použité na výplatu nastávajúcim dôchodcom a zhodnotenie prebieha iba virtuálne.¹⁹

1.4 Delenie penzijných systémov podľa konštrukcie dávky

V praxi existujú dva základné modely konštrukcie dôchodkového systému s ohľadom na spôsob výpočtu dávky. Prvým modelom je klasický poistný systém, po prvý krát použitý Ottom von Bismarckom²⁰ a druhý je model jednotného dôchodku zavedený Williamom Beveridgom²¹.

¹⁷ BEZDĚK, V. *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky (současný stav a potřeba reformy)*. I. díl. Praha: Česká národní banka, 2000. s. 14

¹⁸ KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 4.vyd. Praha: ASPI,a.s, 2007. ISBN 80-86395-33-2, s. 185

¹⁹ Tamtiež, s. 186

²⁰ Knieža Otto von Bismarck bol v rokoch 1862 – 71 pruským ministerským predsedom a ministrom zahraničných vecí. V rokoch 1871 – 90 pôsobil ako nemecký ríšsky kancelár a minister zahraničia. Základy sociálneho zákonodarstva, ktoré presadil v 19. storočí v Nemecku sa uplatňujú dodnes.

²¹ Barón Beveridge žil v 19. storočí vo Veľkej Británii, kde pôsobil ako ekonóm a politik. Počas svojej kariéry sa zaoberal problematikou nezamestnanosti a sociálneho poistenia. Jeho dielo „Správa o sociálnom poistení“ sa stala základom úprav sociálnej legislatívy po druhej svetovej vojne.

Bismarckov poistný model

Tento poistný model má svoje korene v sociálnom zákonodarstve zavedenom v roku 1883 Ottom von Bismarckom v Nemecku. Podstata tohto systému spočíva v diferenciácii odvodov podľa druhu zárobkovej činnosti a v spôsobe financovania prostredníctvom poistného plateného zamestnávateľmi a zamestnancami a taktiež štátneho príspevku.²² Systém zaviedol mimo iného aj starobné a invalidné dôchodky, bol riadený verejne a okrem štátu boli aktérmi tohto systému aj odbory a zamestnávatelia.²³

Beveridgeov systém

Na rozdiel od Bismarckovho systému výška dôchodkovej dávky v tomto systéme je daná jednotnou čiastkou. Jednotná čiastka je daná buď pre všetky osoby rovnakého veku, alebo na základe doby poistenia. Zavedenie jednotnej čiastky vychádzalo z myšlienky, že každý má právo na základné sociálne zabezpečenie. Ďalším predpokladom je, že u ľudí sú základné sociálne potreby približne rovnaké a preto sa vyznačuje tento systém paušálne poskytovaným plnením a orientáciou na minimálny štandard.²⁴ Systém bol riadený výhradne verejným sektorom.²⁵

Štátoprávny model²⁶

Korene tohoto modelu môžeme nájsť v 30. rokoch dvadsiateho storočia v Rusku. Fungovanie tohoto systému zabezpečovala vo veľkej miere zdanlivá neexistencia nezamestnanosti. Pre všetkých zamestnancov bola účasť povinná, takže náklady na tento systém boli plne pokryté. Financovanie prebiehalo na základe dane z príjmu.²⁷

²² TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálneho zabezpečení*. 6. vyd., Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 79

²³ LOUŽEK, M. *Důchodová reforma*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2013, ISBN 978-80-86729-92, s. 63

²⁴ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. vyd., Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 79

²⁵ LOUŽEK, M. *Důchodová reforma*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2013, ISBN 978-80-86729-92, s. 63

²⁶ Vladimír Krebs vo svojej knihe *Sociální politika*, s. 186 ako tretí model uvádza tzv. dvojzložkový model, ktorý v sebe spája a kombinuje vlastnosti Bismarckovho a Beveridgeovho modelu.

²⁷ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. vyd., Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 79

1.5 Základné piliere dôchodkových systémov

Cieľom úpravy dôchodkových systémov, ako už bolo spomínané, je zaistenie príjmu ľuďom v určitých sociálnych situáciách. Môže sa to uskutočňovať rôznymi spôsobmi. Jeden variant je, aby štát predvídal tieto sociálne udalosti a ešte pred ich vznikom zaistil občanom vysoký stupeň náhrady príjmu. Druhou možnosťou je ponechanie zaistenia na jedincovi a to nezávisle na podpore od štátu.

Zaistenie jedincov pre prípad nastania určitých sociálnych udalostí má v jednotlivých štátoch podobu trojpilierového dôchodkového systému.²⁸

Trojpilierový systém bol vymedzený i v náleze Ústavného súdu ČR č. 135/ 2010 Sb. (ďalej len Zb.), kde je definované, že poskytovanie hmotného zabezpečenia pri určitých sociálnych udalostiach je možné realizovať prostredníctvom troch rovín tzv. troch pilierov. Prvý pilier je v tomto náleze charakterizovaný ako dôchodkový systém zaistovaný štátom, druhý pilier založený na zamestnaneckých systémoch a tretí pilier spočívajúci na princípe osobného sporenia.²⁹

Odborná literatúra definuje prvý pilier ako základný dôchodkový systém, ktorý je vo väčšine krajín povinný a univerzálny. Zahrňuje celé obyvateľstvo na území určitého štátu. Význačné pre tento systém je, že jeho fungovanie je týmto štátom garantované. Financovanie prebieha metódou priebežného financovania, ktoré je založené na solidarite medzi generáciami. Dávky, ktoré sú poskytované, slúžia ako náhrada príjmu a ich výška je odvodená od výšky príjmu a počtu odpracovaných rokov u jedinca.³⁰

Doplňkové dôchodkové systémy tvoria druhý pilier a predstavujú finančné prostriedky, ktoré stoja buď vedľa príjmov z prvého piliera, alebo ich môže jedinec poberať nad jeho rámec. Vznikajú súkromne a sú väčšinou postavené na dobrovoľnej účasti v systéme. Financovanie doplnkových dôchodkových systémov sa prevádza väčšinou kapitálovou metódou, kedy sa vytvára neštátny fond z príspevkov zamestnancov a zamestnávateľov, ktorého správcami sú zástupcovia platcov

²⁸ GREGOROVÁ, Z. *Důchodové systémy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1998. Acta Universitatis Brunensis Iuridica, ISBN 80-210-2003-2, s. 53

²⁹ Nález Ústavného súdu ČR uverejnený pod č. 135/2010 Sb., bod 37

³⁰ GREGOROVÁ, Z. *Důchodové systémy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1998. Acta Universitatis Brunensis Iuridica, ISBN 80-210-2003-2, s. 53

príspevkov. Finančné prostriedky tohto fondu môžu byť následne použité len na vyplácanie poistencov.³¹

Pod pojmom individuálne dôchodkové sporenie nájdeme v odbornej literatúre pomenovanie pre tretí pilier dôchodkového systému. Tento pilier slúži ako tretí zdroj finančných príjmov pre občana poberajúceho dôchodok vedľa prvých dvoch pilierov. Spôsob fungovania je založený na vzťahu medzi jedincom a inštitúciou, ktorá ponúka odpovedajúce služby a štát sa zúčastňuje na fungovaní tohto systému len formou napríklad daňových výhod.³²

Svetová banka rozšírila usporiadanie trojpilierovej štruktúry na päť pilierov, avšak nejedná sa o vytvorenie dvoch nových pilierov, ale ide len o iné vymedzenie hlavných charakteristík jednotlivých pilierov.³³

Ako nultý pilier sa označuje bezpríspevková sociálna penzia, slúžiaca ako základná ochrana voči chudobe, financovaná lokálnou alebo centrálnou vládou z daňových odvodov. Nultý pilier poskytuje univerzálny základný dôchodok pre každého občana, ktorý dosiahne dôchodkového veku. Prvý pilier sa dá charakterizovať ako povinné zamestnávateľské dôchodkové poistenie. Obvykle býva priebežne financované a uplatňuje sa pri ňom zásada zásluhovosti. Je veľmi citlivý na demografický vývoj a politické riziká. Ako druhý pilier sa označuje systém, kde povinné príspevky účastníci investujú na svoje individuálne sporiace účty, nazývané ako povinné súkromné penzijné sporenie. Jedná sa obvykle o povinné penzijné plány, kde však účastníci si môžu zvoliť zo širokej škály investičných prostriedkov, typov investičných aktív a portfólií. Tretí pilier, na rozdiel od druhého je dobrovoľný a charakterizuje sa ako dobrovoľné súkromné penzijné sporenie. Tretí pilier môže mať veľa podôb, napríklad životná renta v rámci komerčného dôchodkového poistenia, sponzorovanie zamestnávateľom a iné. V Írsku, Kanade a Spojených štátoch tvorí tretí pilier podstatný zdroj seniorských príjmov. Posledný štvrtý pilier je doplnkový zahrňujúci neformálnu podporu, ktorou sa myslí rodinná a charitatívna podpora, ďalej zahrňuje formálne sociálne programy, ktorými sú napríklad zdravotné a ubytovacie

³¹ GREGOROVÁ, Z. *Dôchodové systémy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1998. Acta Universitatis Brunensis Iuridica, ISBN 80-210-2003-2, s. 53

³² Tamtiež, s. 54

³³ CIPRA, T. *Penze: kvantitatívny prístup*. 1. vyd. Praha: Masarykova univerzita, 2012. Ekopress, ISBN 978-80-86929-87-3, s. 28

služby a nakoniec štvrtý pilier tvoria individuálne finančné a nefinančné aktíva, akými môže byť vlastníctvo domu, či hypotéka.³⁴ Dostupnosť tohto typu podpory staršej populácie má veľký vplyv na funkčnosť aj ostatných pilierov, hlavne pri stanovovaní úrovne cieľových dávok.³⁵

³⁴ CIPRA, T. *Penze: kvantitativní přístup*. 1.vyd. Praha: Masarykova univerzita, 2012. Ekopress, ISBN 978-80-86929-87-3, s. 29-31

³⁵ Novák, M. *Ku klasifikácií dôchodkových systémov*. Derivat [online]. 2013. [cit. 2015-11-01]. Dostupný z: http://www.derivat.sk/files/2013%20casopis/2013_okt_%20Marcel_Novak_a_spol..pdf

2. Systém dôchodkové zabezpečenie pred Veľkou dôchodkovou reformou

Český dôchodkový systém charakterizujeme do 1. 1. 2013 ako systém tvorený dvoma piliermi³⁶ a to prvým pilierom, dôchodkovým poistením a druhým pilierom³⁷, dobrovoľným súkromným penzijným pripoistením so štátnym príspevkom.³⁸

2.1 Legislatívne základy

Dôchodkový systém Českej republiky bol predmetom početných zmien. Tak ako v časoch bývalého Československa, tak aj dnes. Väčšie legislatívne úpravy boli prevádzané zákonmi v rokoch 1948, 1956, 1964, 1975, 1988, 1995, 2011 a 2013. Pre dnešný systém dôchodkového poistenia bol prelomový zákon č. 155/1995 Zb., o dôchodkovom poistení (ďalej len ZDP), ktorý nadobudol účinnosť 1. 1. 1996. V tomto zákone je obsiahnutá hlavne hmotnoprávna úprava daného systému.³⁹

Organizačná štruktúra systému dôchodkového zabezpečenia je upravená v zákone č. 582/1991 Zb., o organizácii a prevádzaní sociálneho zabezpečenia a spôsob účasti jednotlivých subjektov v systéme upravuje zákon č. 589/1992 Zb., o poistnom na sociálne zabezpečenie a príspevku na štátnu politiku zamestnanosti.

Uvedené zákony sú dopĺňané mnohými sprevádzajúcimi predpismi a k tým najpodstatnejším sa radí vyhláška Ministerstva práce a sociálnych vecí ČR č. 284/1995 Zb., ktorou sa prevádza zákon o dôchodkovom poistení, ďalej početné nariadenia vlády, ktoré upravujú napríklad výšku vymeriavacích základov za jednotlivé roky a mnohé iné.

ZDP bol v roku 1997 pozmenený dvoma novelami, a to zákonom č. 134/1997 Zb. a zákonom č. 289/1997 Zb. Ďalšie novelizácie boli prijaté v rokoch 1999 a 2002. Významnejšia novela bola schválená až v roku 2003. Touto novelou č. 425/2003 Zb., zákona o dôchodkovom poistení, bolo definované tempo a rýchlosť, ako sa bude dôchodkový vek ďalej predlžovať a hranica pre odchod do dôchodku bola stanovená na 63 rokov pre mužov a 59-63 rokov pre ženy.

³⁶ Nález Ústavného súdu ČR uverejnený pod č. 135/2010 Sb., bod 49

³⁷ Z hľadiska obecnej teórie je penzijné pripoistenie tretím pilierom s prvkami piliera druhého. Bližšie vid' TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálneho zabezpečení*. 6. vyd., Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 231

³⁸ Bližšie vid' podkapitola 1.5

³⁹ GREGOROVÁ, Z. *Důchodové systémy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1998. Acta Universitatis Brunensis Iuridica, ISBN 80-210-2003-2, s. 132-136

Doplnkové dobrovoľné poistenie bolo realizované prostredníctvom zákona č. 42/1994 Zb., o penzijnom poistení so štátnym príspevkom.

2.2 Na ceste k zmene

Téma zmeny dôchodkového systému a celkovej potreby dôchodkovej reformy bola často zmieňovaná už od roku 2004, kedy snahy vyvrcholili vznikom komisie, ktorej hlavou bol ekonóm Vladimír Bezděk a okrem neho bola tvorená Výkonným tímom⁴⁰, ktorý tvorili odborníci zaoberajúci sa dôchodkovou reformou a Tímom expertov⁴¹, ktorý pozostával z predstaviteľov politických strán. Práca výkonného tímu sa zavŕšila predložením Záverečnej správy, ktorá analyzovala jednotlivé návrhy politických strán na prevedenie zmeny dôchodkového systému a obsahovala základnú variantu vývoja, ak by sa žiadna zmena nepreviedla. Záverečná správa ukázala, že dôchodkový systém by mal aj bez prevedenia markantných zmien ostať udržateľný. V konečnom dôsledku sa parlamentní predstavitelia nedohodli na prevedení žiadnych legislatívnych krokov smerujúcich k dôchodkovej reforme.⁴²

Významným v tomto ohľade bol rok 2007, kedy bolo prijaté programové prehlásenie vlády, ktoré zahajovalo dôchodkovú reformu a rozdelilo ju na 3 etapy. Prvú, ktorá spočívala v parametrických zmenách a ktorú odštartoval zákon č. 306/2008 Zb., ktorým sa mení zákon č. 155/1995 Zb., o dôchodkovom poistení v znení neskorších predpisov. Jadrom tejto legislatívnej úpravy bola hlavne úprava zvyšovania veku odchodu do dôchodku do roku 2030 na 65 rokov u mužov i u žien. Ďalej sa upravovali podmienky pre nárok na vdovský dôchodok, konkrétne zákon zjednotil vekovú hranicu žien a mužov pre trvalý vdovský dôchodok a stanovil potrebnú dobu poistenia pre tento typ dôchodku z 25 na 35 rokov. Ďalším podstatným bodom zákona bola úprava transformácie invalidného dôchodku na starobný dôchodok pri dovŕšení veku 65 rokov.

⁴⁰ Vo výkonnom tíme sa objavili mená ako Aleš Krejdl, Přemysl Pergler, Jan Škorpík, Zuzana Šmídová, Zbyněk Štork.

⁴¹ Členovia externého tímu boli Martin Fassmann, Miroslav Hiršl, Vladislav Minář, Bohumír Rojíček, Bohumil Svoboda, Vladan Majerech, Ivo Ludvík a Stanislav Volák.

⁴² VANĚK, M., MAGNUSKOVÁ, J. a S. MATUŠKOVÁ. Důchodový systém: Klíčový pilíř sociální politiky státu. *Ekonomická revue.cz* [online]. 2010. [cit. 2015-12-01]. Dostupný z: <http://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/cerei/cs/Papers/VOL13NUM02PAP03.pdf>

Druhú etapu stanovilo Programové prehlásenie vlády ako za jeden zo základných bodov pre zmenu dôchodkového systému a to vytvorenie Zvláštneho účtu rezerv pre dôchodkovú reformu na základe zákona č. 26/2008 Zb., ktorým sa mení zákon č. 218/2000 Zb., o rozpočtových pravidlách a o zmene niektorých súvisiacich zákonov, v znení neskorších predpisov a vytvorením samostatnej kapitoly v štátnom rozpočte pre dôchodkovú reformu.⁴³

Záverečná etapa, ktorej je venovaná aj táto diplomová práca sa vyznačuje vytvorením ďalšieho dobrovoľného sporiaceho piliera. Táto problematika bude rozoberaná podrobnejšie v ďalších kapitolách.

Zásadným krokom pre vývoj dôchodkovej reformy bolo založenie v poradí už druhej komisie vedenej Vladimírom Bezděkom v januári roku 2010. Tento Poradný expertný zbor ministra práce a sociálnych vecí⁴⁴ (ďalej len PES) mal za úlohu aktualizovať informácie a výstupy, ktoré vypracoval Výkonný tím vo svojej záverečnej správe v roku 2005 a spracovať nové riešenia prevedenia dôchodkovej reformy.

Expertná skupina dospela k nie veľmi prekvapivému výsledku, že v českom dôchodkovom systéme bude potrebné previesť markantné zmeny tak, aby sa stal dlhodobo udržateľným. Základný variant vychádzal z predpokladov, kedy by legislatíva ostala platná v stave k 1. 1. 2010 a dôchodkový vek by sa zvyšoval podľa novely z roku 2008 a parametre, ako redukčná hranica a základná výmera by sa indexovali podľa priemernej mzdy. Výsledkom tohto variantu by bol prepád priebežného systému po roku 2035 zo schodku 1 % hrubého domáceho produktu na 4 % v roku 2050 a nepokrytie jednej tretiny výdajov na dôchodky poistným. Nakoniec sa zhodla na jednoznačnom závere, že by bolo vhodné kvôli miere zásluhovosti a väčšej diverzifikácii vytvoriť nový druhý fondový pilier.⁴⁵

Výsledným výstupom boli dva varianty dôchodkovej reformy a to väčšinový a menšinový variant. Prvý variant bola konštruovaný odvodom 20 % z príjmu do

⁴³ VAŇEK, M., MAGNUSKOVÁ, J. a S. MATUŠKOVÁ. Důchodový systém: Klíčový pilíř sociální politiky státu. *Ekonomická revue.cz* [online]. 2010. s. 16 [cit. 2015-12-01]. Dostupný z: <http://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/cerei/cs/Papers/VOL13NUM02PAP03.pdf>

⁴⁴ Poradný expertný zbor (PES) bol založený na žiadosť ministra financií a ministra práce a sociálnych vecí v januári 2010 v zložení : V. Bezděk, J. Fialka, M. Frankl, M. Gellová, K. Hájková, J. Hoidekr, P. Kohout, J. Král, J. Rusnok a V. Samek..

⁴⁵ LOUŽEK, M. *Důchodová reforma*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2013, ISBN 978-80-86729-92, s. 63

prvého piliera a odvodom 3 % za každého poistenca na jeho individuálny účet. Druhý variant sa veľmi neodchýlil vo svojej podstate od toho prvého, len zmenil percentuálne rozloženie odvodov z príjmu a to tým, že podľa druhého variantu by sa do prvého piliera malo odvádzať 23 % z príjmu a v druhom pilieri by sa jednalo o dobrovoľný odvod 3 % na individuálne účty. Charakteristická pre tieto varianty bola povinná účasť každého človeka mladšieho ako 40 rokov a výplata finančných prostriedkov z druhého piliera by bola organizovaná vo forme doživotnej anuity.⁴⁶

2.2.1 Nález ústavného súdu Pl. ÚS 8/07 z 23. marca 2010

Vývoj dôchodkového systému ovplyvnil značne nález Ústavného súdu k právu na primerané hmotné zabezpečenie z 23. 3. 2010 (Pl. ÚS 8/07), ktorý vyšiel v zbierke zákonov pod č. 135/2010 Zb. Jednalo sa o prípad bývalého sudcu, ktorý bol v postavení sťažovateľa a ktorému náležal plný invalidný dôchodok ku dňu 1. 2. 2006 vo výške 13 346 Kč podľa ustanovenia § 39 odst. 1 písm. a) ZDP, v znení účinnom ku dňu 29. 5. 2006. Táto výška sa podľa jeho názoru nedala považovať za primerané hmotné zabezpečenie, pretože výška priznaného dôchodku tvorila len 19 % z jeho predošlého príjmu. S ohľadom na to, že priemernej výške dôchodku v roku 2004 odpovedala čiastka 44 % hrubého priemerného príjmu, žalobca tvrdil, že jeho dôchodok je v porovnaní s ostatnými poberateľmi dôchodkových dávok úplne nerovný a nespravodlivý. Sťažovateľ namietal, že § 15 ZDP je neústavný, pretože toto ustanovenie poškodzuje poistencov s vyššími príjmami. Poukazoval pri tom obzvlášť na druhú redukčnú hranicu, pri ktorej aplikácií dochádzalo k badateľnému zníženiu výpočtového základu. Výsledkom používania týchto redukcí je, že čím je vyššia čiastka zaplateného poistného, tým je nižšia čiastka vyplácaného dôchodku. Tento fakt bol aj predmetom prieskumu Ústavného súdu, kde sa súd zaoberal otázkou miery primeranosti hmotného zabezpečenia v starobe v súlade s článkom 30 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd. Ústavný súd argumentoval, že princíp medzigeneračnej solidarity, ktorý sa uplatňuje v priebežnom systéme dôchodkového zabezpečenia by mal byť posúdený hlavne v oblasti intrageneračnej solidarity⁴⁷, pretože vysokopříjmové skupiny obyvateľstva odvádzajú do systému dôchodkového zabezpečenia každým rokom podstatne vyššie

⁴⁶ LOUŽEK, M. *Důchodová reforma*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2013, ISBN 978-80-86729-92, s. 63

⁴⁷ Nález Ústavného súdu ČR uverejnený pod č. 135/2010 Sb., bod 51

peňažné čiastky než skupiny s nižšími príjmami. Podľa ústavného súdu, § 15 ZDP spôsobuje nepomer medzi výškou príspevku na poistné, výškou príjmu a výškou priznanej dôchodkovej dávky. Ústavný súd vyhovel prvotnému návrhu na zrušenie tohto ustanovenia a toto ustanovenie zrušil, avšak odložil vykonateľnosť rozhodnutia na 30. 9. 2011.

2.2.2 Malá dôchodková reforma

Na základe Nálezu ústavného súdu sa česká vláda rozhodla pre rásnejšie kroky a predložila k schváleniu novelu zákona o dôchodkovom poistení č. 220/2011 Zb. (ďalej len „Malá dôchodková reforma“), ktorá sa snažila zmierniť neprimeranosť v dôchodkovom systéme. Zrušením § 15 ZDP, ktorý obsahoval pravidlá pre používanie redukčných hraníc, zákon č. 220/2011 Zb. obsahuje v § 107 odst. 2 oprávnenie pre vládu, aby mohla tieto hranice zvyšovať.

Aj podľa názvu sa dá vyvodzovať, že parametrické zmeny, ktoré boli na základe tohto nového zákona prijaté, boli síce významné, ale nemôžeme ich pokladať za dôchodkovú reformu v pravom slova zmysle.

Novo priznané dôchodky po nadobudnutí účinnosti tohto zákona od októbra 2011 pre skupinu 10 % ľudí s najnižšími príjmami (do 11 000 Kč/mesačne) sa nezmenili, u 80 % ľudí so stredným príjmom (od 11 000 – 35 000 Kč/mesačne) sa dôchodok znížil o 10 % a u ľudí s najvyššími príjmami (nad 35 000 Kč/mesačne) sa novo priznaný dôchodok zvýšil. Túto zmenu výpočtu spôsobila zmena redukčných hraníc, ktoré boli rozložené na 5 rokov.⁴⁸

Novela upravuje zvyšovanie dôchodkového veku, ktoré sa však týka len ľudí narodených po roku 1956. Narodení v roku 1977 budú odchádzať do dôchodku, s účinnosťou zákona od 1. 1. 2012, vo veku 67 rokov a každým rokom sa bude táto hranica posúvať o dva mesiace.⁴⁹

Ďalšími zmenami, ktoré Malá dôchodková reforma zavádzala, bolo predĺženie rozhodného obdobia z 30 rokov na celú dobu platenia poistného a stanovovala špeciálne koeficienty pre určenie výšky invalidného dôchodku pri zmene stupňa invalidity a

⁴⁸ KREBS, V., *Důchodová reforma v České republice* [online]. Praha. 2011.[cit. 2012-12-06]. Dostupný z: <http://kdem.vse.cz/resources/relik11/sbornik/download/pdf/133-Krebs-Vojtech-paper.pdf>

⁴⁹ HRUŠOVÁ, M. *Malá důchodová reforma začala platit. Co všechno se mění.* [online]. 03.10.2011 [cit. 2014-11-21]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/mala-duchodova-reforma-zacala-platit-co-vsechno-se-meni/>

podmienky nároku na predčasný dôchodok. Síce priniesla parametrické zmeny v systéme, avšak nebolo to dostačujúce pre udržanie dôchodkového systému do budúcnosti.

Druhým krokom penzijnej reformy, ktorý podnikla na začiatku novembra 2011 vládna koalícia v Poslaneckej snemovni, bolo prehlasovanie senátneho veta pre prijatie reformy, ktorá zavádzala dobrovoľné sporenie v novo vytvorených penzijných fondoch. Zároveň menila aj systém penzijného pripoistenia so štátnym príspevkom (ďalej len „Veľká dôchodková reforma“). V novembri 2012 bola schválená reforma v plnom rozsahu, kedy poslanci prehlasovali veto prezidenta Václava Klause.

Veľká dôchodková reforma, ktorej legislatívny základ tvorí zákon č. 426/2011 Zb., o dôchodkovom sporení (ďalej len „ZDS“) bolo spustená 1. 1. 2013 a zavádzala dobrovoľné sporenie v novo vytvorených penzijných fondoch. Zároveň menila aj systém penzijného pripoistenia so štátnym príspevkom. Vytvorenie tzv. druhého piliera, tj. systému, ktorý má hlavnú oporu v zákone č. 427/2011 Zb., o doplnkovom penzijnom sporení (ďalej len „ZODPS“)⁵⁰, bol hlavnou zmenou ktorú Veľká dôchodková reforma priniesla.

Zavedenie sústavy s viacerými piliermi malo kombinovať solidárne pojatie výplaty penzií (1. pilier) s kapitálovými prvkami sporenia (2. a 3. pilier).⁵¹

⁵⁰ GERLOCH, A., *Ústavně právní expertiza k návrhu koncepce na zrušení tzv. II. důchodového pilíře* [online]. Praha. 2014.[cit. 2015-12-06]. Dostupný z: <http://douchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/07/Gerloch-A.-%C3%A1stavn%C4%B-pr%C3%A1vn%C3%AD-expert%C3%ADza-k-n%C3%A1vrhu-koncepce-na-zru%C5%A1en%C3%AD-tzv.-II.-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-pil%C3%AD%C5%99e-25.-%C4%8Dervence-2014.p>

⁵¹ Závěrečná zpráva Poradného expertného zboru z júna 2010, str. 1

3. Systém dôchodkového zabezpečenia po reforme

3.1 Legislatívne základy a trojpilierová sústava českého dôchodkového systému

Základným legislatívnym prameňom pre dôchodkový systém v Českej republike po reforme je aj naďalej ZDP. Penzijné pripoistenie so štátnym príspevkom od roku 2013 zaniklo ako samostatný systém, lebo už nebolo možné uzavierať nové zmluvy o penzijnom pripoistení so štátnym príspevkom.⁵² Od roku 2013 sa novo zavádzalo dôchodkové sporenie podľa ZDS a doplnkové penzijné sporenie podľa ZODPS.

Nová modifikovaná trojpilierová sústava⁵³ Českej republiky sa vyznačuje práve tým, že druhý pilier predstavuje koncepčne úplne nový systém a to nielen z hľadiska spôsobu zhromažďovania prostriedkov od klientov, ale aj z hľadiska spôsobu realizácie nárokov z dôchodkového sporenia.⁵⁴ Na dôchodkovom sporení sa zamestnávateľia nepodieľajú a preto podľa obecnej teórie⁵⁵ má charakter tretieho piliera. Za druhý pilier dôchodkového systému v Českej republike je označované hlavne vďaka médiám⁵⁶, ale istý zmysel tohto označenia môžeme nájsť aj v tom, že podľa klasifikácie pilierov Svetovej banky⁵⁷ odpovedá dôchodkové sporenie práve jej druhému pilieru. Reforma priniesla správne zaradenie doplnkové penzijného sporenia ako tretieho piliera, spočívajúceho na obdobných princípoch bývalého penzijného pripoistenia so štátnym príspevkom⁵⁸, ktorý bol pred reformou nesprávne označovaný ako druhý, keď podľa obecnej teórie mal byť považovaný za tretí s prvkami druhého.⁵⁹

⁵² TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. vyd. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, str. 233.

⁵³ Vladimír Voříšek vo svojom komentári nepoužíva pojem trojpilierovej sústavy, ale označuje nové dôchodkové sporenie a doplnkové penzijné pripoistenie ako dve nové doplnkové dôchodkové sústavy popri penzijnému poisteniu. Bližšie vid' VOŘÍŠEK, V., PŘIB, J. *Důchodové předpisy s komentářem*. Olomouc. ANAG, 2012. ISBN 978-80-7263-736-2, s. 16

⁵⁴ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. vyd., Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 238

⁵⁵ Bližšie vid' subkapitola 1.5

⁵⁶ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. vyd., Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 231

⁵⁷ Bližšie vid' subkapitola 1.5

⁵⁸ Bližšie vid' VOŘÍŠEK, V., PŘIB, J. *Důchodové předpisy s komentářem*. Olomouc. ANAG, 2012. ISBN 978-80-7263-736-2, s. 17

⁵⁹ Bližšie vid' subkapitola 1.5

Tri piliere dôchodkového poistenia sú aj obecné charakterizované v náleze Ústavného súdu ČR č. 135/ 2010 Zb.⁶⁰

3.2 Prvý pilier – Základné dôchodkové poistenie

Charakteristiku základného dôchodkového poistenia nájdeme v spomínanom náleze Ústavného súdu vyhláseného v zbierke zákonov pod č. 135/2010 Zb. ako :

- „čistý systém priebežne financovaný,
- dávkovo definovaný.

Jedná sa teda o systém, ktorý k svojmu fungovaniu vyžaduje vysokú mieru ako medzigeneračnej, tak intrageneračnej⁶¹ solidarity.⁶²

Prvý pilier by mal predovšetkým slúžiť ako náhrada príjmu pri vzniku sociálnej udalosti, definovanej v článku 30 odst. 1 Listiny základných práv a slobôd, akou je staroba, invalidita alebo úmrtie žiteľa. Spravovanie a financovanie je plne v kompetencii štátu a výplata dávok plynie zo štátneho rozpočtu z poistného na dôchodkové poistenie. Výška dôchodkov je regulovaná štátom, aby sa zaručila finančná udržateľnosť prvého piliera.

3.2.1 Účasť na dôchodkovom poistení

Povinnosť plynie pre všetkých, ktorí splnili zákonom stanovené podmienky. Dotyčné osoby potom nemajú možnosť do systému nevstúpiť alebo z neho vystúpiť.⁶³

Vymedziť okruh oprávnených subjektov, ktorí sú účastní dôchodkového poistenia prevádzame prostredníctvom ZDP. Na základe tohto zákona môžeme rozdeliť účastníkov do dvoch hlavných skupín a to konkrétne na osoby s povinnou účasťou na dôchodkovom poistení a na osoby s účasťou dobrovoľnou.

Osoby účastné na dôchodkovom poistení povinne zo zákona sú uvedené v § 5 odst. 1 písm. a) až l) a v) až x) a odst. 2, 3 ZDP. Príkladom takých osôb sú zamestnanci v pracovnom pomere, sudcovia, príslušníci Polície Českej republiky, osoby starajúce sa

⁶⁰ Bližšie viď subkapitola 1.5 a Nález Ústavného súdu ČR uverejnený pod č. 135/2010 Sb., bod 49

⁶¹ Intrageneračná solidarita je solidarita medzi obyvateľmi s vyššími príjmami a obyvateľmi s nižšími príjmami.

⁶² Nález Ústavného súdu ČR uverejnený pod č. 135/2010 Sb., bod 51

⁶³ RYTÍŘOVÁ, Lucie. *Důchodový systém v České republice*. Olomouc: ANAG, 2013. ISBN 978-80-7263-821-5, s. 12

o dieťa do veku 4 rokov atď. Účasť týchto osôb je podmienená účasťou na nemocenskom poistení.⁶⁴

Od 1. 1. 2014 sa okruh osôb, ktoré sú nemocensky poistené zjednocuje s okruhom osôb zúčastnených na dôchodkovom poistení. V novej úprave sa medzi osoby dôchodkovo poistené radia i osoby poverené obchodným vedením na základe zmluvného zastúpenia, ďalej fyzické osoby, ktoré vykonávajú inú zárobkovú činnosť v inom vzťahu než je v zákone o dôchodkovom poistení výslovne zmienené, za predpokladu, že im v súvislosti s touto činnosťou plynú alebo by mali plynúť príjmy ako zo závislej činnosti, ktoré sú alebo by boli, ak by podliehali zdaneniu v Českej republike, predmetom dane z príjmu podľa zvláštného právneho predpisu a nie sú od tejto dane oslobodené.⁶⁵

Odlišné pravidlá platia u osôb samostatne zárobkovo činných, u ktorých je účasť na dôchodkovom poistení buď povinná, ak splnia podmienky stanovené v § 9 a § 10 ZDP alebo dobrovoľná.

Účastníkmi dôchodkového poistenia môžu byť aj osoby, ktoré sa rozhodnú pre účasť dobrovoľne podaním prihlášky, podľa § 6 odst. 1 ZDP a ktoré nemajú povinnú účasť uloženú na základe zákona. Do tejto kategórie osôb spadajú napríklad osoby samostatne zárobkovo činné v cudzine alebo osoby vykonávajúce funkciu poslanca Európskeho parlamentu, zvoleného na území Českej republiky atď. Podľa § 6 odst. 2 ZDP sa dobrovoľne zúčastniť poistenia môžu všetky osoby staršie 18 rokov, ktoré podajú prihlášku, pričom účasť na poistení je časovo obmedzená len v rozsahu po dobu maximálne 10 rokov a najviac rok spätne od podania prihlášky.

3.2.2 Financovanie prvého piliera

Prvý pilier je financovaný z povinných odvodov na dôchodkové poistenie v rámci poistného na sociálne zabezpečenie. Zamestnanec odvádza 6,5 % zo svojej hrubej mzdy a ďalších 21,5 % odvedie za neho jeho zamestnávateľ. Celkovo odvod do systému dôchodkového poistenia tvorí 28 % hrubej mzdy zamestnanca. Pre tých, ktorí

⁶⁴ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. vyd. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 147

⁶⁵ Změny v důchodovém pojištění od 1. 1. 2014. In: *CSSZ.cz* [online]. 2012. [cit. 2014-11-22]. Dostupný z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/zmeny-v-duchodovem-pojisteni-od-1-1-2014.htm>

vstúpili do druhého piliera platí, že odvádzajú do prvého piliera len 3,5 % a zvyšné 3 % sa odvádzajú na dôchodkové sporenie do druhého piliera.⁶⁶

Osoba samostatne zárobkovo činná si hradí poistné 29,2 % z vymeriavacieho základu. Ak je osoba samostatne zárobkovo činná aj účastná dôchodkového sporenia, výška na dôchodkovom poistení činí 26,2 % z vymeriavacieho základu.⁶⁷

3.2.3 Druhy dávok poskytované v rámci systému dôchodkového poistenia

Podľa zákona rozhoduje Česká správa sociálneho zabezpečenia o dávkach dôchodkového poistenia. Paragraf 1 ZDP vymedzuje rozsah pôsobnosti zákona. Z dôchodkového poistenia sa poskytujú dôchodky pri určitých sociálnych udalostiach, za ktoré zákon pokladá starobu, čiže dosiahnutie príslušného dôchodkového veku, ďalej invaliditu, ktorá označuje dlhodobý nepriaznivý zdravotný stav a úmrtie žiteľa, manžela alebo rodiča, poprípade osoby, ktorá starostlivosť rodiča nahrádza. Tieto sociálne udalosti, ako už bolo spomínané vyššie, vychádzajú z čl. 30 odst. 1 Listiny základných práv a slobôd.⁶⁸ Dôchodky poskytované z českého dôchodkového poistenia sú taxatívne vymedzené v § 4 ZDP, ide o riadne i predčasné starobné dôchodky⁶⁹, invalidné, vdovské, vdovecké a sirotské. Tieto dôchodky sa vo vzťahu k požívateľovi dôchodku dajú deliť na priame a pozostalostné. Medzi priame dôchodky patrí starobný a invalidný dôchodok a nárok vzniká príjemcovi, ktorý sám musí splniť podmienky nároku, ktorých výška sa vymeriava v závislosti na dobách poistenia a výšky zárobku. Na druhej strane nárok na pozostalostné dôchodky, ktorými sú vdovský, vdovecký a sirotský, sa odvodzuje od nároku inej osoby a ich výška je stanovená z priameho dôchodku, ktorý zomrelý poberal alebo na ktorý mal nárok.⁷⁰

Konštrukcia dôchodkovej dávky pozostáva z pevnej čiastky, tzv. základnej výmery, čiastky vypočítanej podľa dĺžky doby poistenia a výšky mzdy, tzv. percentuálnej výmery.

⁶⁶ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. vyd., Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 144

⁶⁷ Tamtiež, s. 89

⁶⁸ VOŘÍŠEK, V., PŘIB, J. *Důchodové předpisy s komentářem*. Olomouc. ANAG, 2012. ISBN 978-80-7263-736-2, s. 15

⁶⁹ Tamtiež, s. 141

⁷⁰ Tamtiež, s. 26

Základná výmera je pevne stanovená pre všetkých, ktorí majú nárok na dôchodok a výška pre príslušný kalendárny rok je upravená vyhláškou Ministerstva práce a sociálnych vecí. Výška základnej výmery starobného, invalidného, vdovského a sirotského dôchodku činí 9 % z priemernej mesačnej mzdy a pre rok 2015 platí čiastka vo výške 2400 Kč.⁷¹

Percentuálna výmera sa vypočítava zo získanej doby poistenia a ďalej z dosiahnutých príjmov. Jej sadzba je pre jednotlivé dôchodky rozdielna. Pri jej výpočte sa zohľadňujú príjmy za obdobie pred rokom priznania dôchodku a tieto príjmy sa koeficientom nárastu všeobecného vymeriavacieho základu, ktorý sa stanovuje každý rok vyhláškou Ministerstva práce a sociálnych vecí, prepočítavajú na ročný vymeriavací základ, z ktorého sa následne určuje osobný vymeriavací základ ako priemer ročných vymeriavacích základov. Pomocou redukčných hraníc sa osobný vymeriavací základ upravuje tak, že príjmy stanovené nad určitými čiastkami sú brané do úvahy len stanoveným percentom. Každoročne sú redukčné hranice stanovované vyhláškou Ministerstva práce a sociálnych vecí a sú odvodzované od priemernej mzdy. Do roku 2014 boli redukčné hranice tri a to vo výške 44 %, 116 % a 400 % priemernej mzdy. Začiatkom roka 2015 bude prostredná hranica zrušená a pri prvej bude zohľadňované 100 % príjmu, od prvej do druhej redukčnej hranice 26 % príjmu a nad druhou redukčnou hranicou sa príjmy nebudú vôbec zohľadňovať.⁷²

Takto redukovaný osobný vymeriavací základ je braný ako výpočtový základ.

Starobný dôchodok

Aby poistenec mohol čerpať starobný dôchodok, musí splniť dve základné podmienky a to dosiahnutie požadovaného dôchodkového veku a získanie potrebnej doby poistenia.⁷³

⁷¹ RYTÍŘOVÁ, L. *Důchodový systém v České republice*. Olomouc: ANAG, 2013. ISBN 978-80-7263-821-5, s. 12

⁷² Tamtiež s. 12

⁷³ VOŘÍŠEK, V., PŘIB, J. *Důchodové předpisy s komentářem*. Olomouc. ANAG, 2012. ISBN 978-80-7263-736-2, s. 141

Paragraf 29 ZDP zavádza legislatívu skratku „dôchodkový vek“. Všeobecne však, aj keď sa dôchodkový vek neustále zvyšuje, je relatívne nízky, pretože vo väčšine európskych krajín už dnes odchádzajú muži do dôchodku vo veku 67 rokov prípadne 65 rokov.⁷⁴ Dôchodkový vek sa postupne predlžuje podľa pravidiel charakterizovaných v § 32 ZDP.⁷⁵ Napríklad muži narodení v roku 1936 si mohli uplatniť nárok na starobný dôchodok už vo veku 60 rokov a ženy v tomto roku narodenia odchádzali do dôchodku ešte skôr a to medzi 53 až 57 rokom života v závislosti na počte detí. Osobám narodeným pred rokom 1977 je vek odchodu do dôchodku odstupňovaný až na 67 rokov, kedy 67 rokov je hranica platná pre osoby narodené v roku 1977. Pre osoby narodené po roku 1977 sa dôchodkový vek vypočíta ako súčet veku 67 rokov a počtu mesiacov odpovedajúcich dvojnásobku rozdielu medzi rokom narodenia poistenca a rokom 1977. Pre ženy narodené pred rokom 1974 je ešte zohľadňovaný počet detí, ktoré porodili, mladším ženám už nie je zohľadňovaný počet detí a majú tie isté podmienky ako muži.

Čo sa týka potrebnej doby poistenia, ktorá je upravená § 29 odst. 1 ZDP, tá sa taktiež paralelne zvyšuje a to v závislosti na dôchodkovom veku poistenca. Pre poistencov, ktorí dosiahnu dôchodkového veku v roku 2015 činí potrebná doba poistenia 31 rokov, v roku 2017 bude požadovaná doba poistenia 33 rokov a po roku 2018 až 35 rokov. Kratšia doba poistenia môže stačiť, ak dosiahne žiadateľ veku o 5 rokov vyššieho než je riadny dôchodkový vek.

Za každý celý rok doby poistenia sa účastníkovi k základnej výmere pripočítava 1,5 % z jeho výpočtového základu na mesiac, v rámci valorizácie dôchodkov v roku 2015. Ak sa poistenec zúčastňuje aj na dôchodkovom sporení, táto sadzba sa znižuje na 1,2 %. Pre tento výpočet sa berú do úvahy doby poistenia, čiže odpracované roky a vedľa nich sa berú do úvahy aj náhradné doby poistenia, ale väčšinou iba z 80 %. Podrobná úprava je obsahom § 34 odst. 1 ZDP.⁷⁶ Plne sú zohľadňované iba náhradné doby poistenia uvedené v § 12, 13 a 14 ZDP, napríklad doba, po ktorú sa osoba stará o osobu mladšiu 4 rokov, alebo doba základnej vojenskej služby atď.

⁷⁴ ŠTANGOVÁ, V. Právní aspekty sociální politiky In: *Socialní pracovníci* [online]. 20.11.2012 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: http://socialniprocnici.cz/public/upload/image/rodinn%C3%89_listy_1-13_-_pr%C3%A1vn%C3%AD_aspekty_soci%C3%A1ln%C3%AD_politiky1.pdf

⁷⁵ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. vyd. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 155

⁷⁶ Tamtiež, s. 158

Výpočet percentuálnej výmery starobného dôchodku v prípade invalidity má špeciálne pravidlá, upravené v § 29 odst. 4 ZDP, ktorý stanovuje, že poistenec má nárok na starobný dôchodok aj v prípade, že dosiahol veku 65 rokov alebo dôchodkového veku, ak je dôchodkový vek vyšší ako 65 rokov a ak splnil podmienky nároku na invalidný dôchodok stanové v § 38 písm. a) alebo b).

Súbeh zárobkovej činnosti a vyplácania starobného dôchodku je možný na základe § 29 ZDP. Poistenec si môže zvoliť, buď výplatu plného dôchodku alebo poberanie len polovičnej čiastky, alebo požiadať o jeho pozastavenie. Zvolenie si typu vyplácania dáva možnosť získať výhodu vo vyššom náraste percentuálnej výmery vďaka odvodom poistného z dosahovaných príjmov.

Predčasný starobný dôchodok

Okrem riadneho starobného dôchodku, dôchodku po dosiahnutí veku odchodu do dôchodku, je možné, aby poistenci využili možnosť požiadať o predčasný starobný dôchodok. Jeho priznanie je závislé na dobe poistenia, ktorá musí byť dostačujúca pre vznik nároku na riadny starobný dôchodok uvedená v § 29 odst. 1 alebo odst. 3 ZDP a na nasledujúcich skutočnostiach:

- ak nárok na dôchodok vznikne neskôr ako v 63 rokoch života poistenca, osoby majú právo odísť do dôchodku kedykoľvek po dosiahnutí 60 roku života;
- ak nárok na dôchodok však vznikne pred 63 rokom, poistenci môžu do dôchodku odísť maximálne o tri roky skôr, ako vznikne nárok na dôchodok, čiže po dosiahnutí veku 60 rokov.

Výška základnej výmery predčasného starobného dôchodku je totožná s výškou riadneho starobného dôchodku a to 1,5 % výpočtového základu za každý rok poistenia, od 1. 1. 2015 sa zvyšuje na 1,6 %. Avšak znižuje sa za každých začatých 90 kalendárnych dní z doby odo dňa priznania dôchodku do dosiahnutia dôchodkového veku o 0,9 % výpočtového základu, za obdobie prvých 360 kalendárnych dní, ďalej o

1,2 % výpočtového základu za obdobie od 361. kalendárneho dňa do 720. kalendárneho dňa a o 1,5 % výpočtového základu za obdobie od 721. kalendárneho dňa.⁷⁷

Pri vykonávaní zárobkovej činnosti⁷⁸, alebo pri poberaní podpory v nezamestnanosti alebo rekvalifikácií, nie je predčasný starobný dôchodok vyplácaný do doby dosiahnutia dôchodkového veku. Po jej skončení sa predčasný starobný dôchodok prepočíta a celková doba, za ktorú sa znižovala výška percentuálnej výmery, sa pritom skráti o dobu zárobkovej činnosti.⁷⁹

Invalidný dôchodok

Invalidný dôchodok vypláca štát poistencovi, ktorému poklesla pracovná schopnosť zo zdravotných dôvodov. Pokles pracovnej schopnosti je možné odstupňovať jednotlivými stupňami invalidity podľa § 39 ZDP. Po zaradení do jedného z troch stupňov⁸⁰ si môže poistenec nárokovať dôchodkovú dávku za určitých podmienok a v určitej výške. Avšak len zdravotné problémy nie sú dostačujúce na priznanie invalidného dôchodku, vedľa toho musia byť splnené zákonné podmienky špecifikované v § 38 ZDP a takou podmienkou je doba poistenia, ktorá je odstupňovaná podľa veku.

Vdovský a vdovecký dôchodok

Vdovský dôchodok patrí medzi pozostalostné dôchodky a nárok na tento dôchodok majú iba manželka alebo manžel po smrti svojho partnera, po splnení zákonných podmienok stanovených v § 49 a 50 ZDP. Druh a družka si za žiadnych podmienok nemôžu nárokovať na tento typ dôchodku. Vdovec alebo vdova majú nárok na dôchodok po manželovi alebo manželke, ak boli splnené podmienky pre nárok na

⁷⁷ Starobní důchody. In: CSSZ [online]. [cit. 2014-12-05]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni-duchody.htm>

⁷⁸ Zárobkovou činnosťou sa podľa § 27 ZDP rozumie činnosť osôb uvedených v § 5 odst. 1 písm. a) až l), v) až x) a v § 5 odst. 2 a 3, ak je vykonávaná v rozsahu zakladajúcom účasť na poistení – nemocenskom a dôchodkovom

⁷⁹ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. vyd. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 160

⁸⁰ Podľa § 39 odst. 2 ZDP je poistenec invalidný v prvom stupni, ak jeho pracovná schopnosť poklesla najmenej o 35 %, avšak najviac o 49 %. Invalidný v druhom stupni je pri poklese pracovnej schopnosti najmenej o 50 %, najviac o 69 %. Posledným stupňom invalidity je tretí stupeň s poklesom pracovnej schopnosti najmenej o 70 %.

invalidný a starobný dôchodok, ak bol požívateľom invalidného alebo starobného dôchodku, alebo splnil podmienku potrebnej doby poistenia pre priznanie týchto typov dôchodku. Poslednou možnosťou priznania vdovského dôchodku je možnosť, keby došlo k úmrtiu manžela/manželky následkom pracovného úrazu. Nárok na vdovský dôchodok môže trvať jeden rok alebo je možné si nárokovať na trvalý vdovský dôchodok. Pri nároku na trvalý vdovský dôchodok však musí poistenec splniť podmienky uvedené v § 50 odst. 2 ZDP. V roku 2014 bolo možné získať nárok na trvalý vdovský dôchodok vo veku 58 rokov a 10 mesiacov, táto hranica platila rovnako pre mužov i ženy.

Sirotský dôchodok

Sirotský dôchodok patrí rovnako ako vdovský a vdovecký dôchodok medzi pozostalostné dôchodky a jeho úprava je obsiahnutá v § 52 ZDP. Nárok na jeho priznanie má dieťa do skončenia povinnej školskej dochádzky, ale i staršie až do veku 26 rokov, ak sa ešte stále pripravuje na svoje budúce povolanie a ktorému zomrel rodič či osvojiteľ, alebo osoba, ktorá ho prevzala do starostlivosti nahradzujúcu starostlivosť rodičov. Nárok nevzniká pestúnovi a zaniká osvojením dieťaťa.⁸¹

Súbeh nárokov na dôchodky

V niektorých prípadoch ZDP pripúšťa poberanie viacerých dôchodkov naraz, v niektorých prípadoch naopak to vylučuje. Pri splnení podmienok nároku na viacero dôchodkov sa hovorí o tzv. súbehu nárokov na dôchodky.⁸² Súbeh patrí k mnohoročnej tradícií českého právneho poriadku na rozdiel od iných štátov.⁸³

Pri posudzovaní súbehu platí pravidlo, že základná výmera dôchodku náleží len raz, pritom platí taktiež zásada, že občan môže mať nárok na výplatu len jedného priameho dôchodku. Ak sú teda súčasne splnené podmienky nároku na výplatu

⁸¹ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. vyd. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 176

⁸² CHVÁTALOVÁ, I. et al. *Právo sociálního zabezpečení v České republice a Evropské unii*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-374-2, s. 202

⁸³ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. vyd., Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 176

starobného aj invalidného dôchodku, bude sa vyplácať len jeden z nich a to z princípu ten vyšší. Ak by boli splnené podmienky nároku na výplatu priameho dôchodku a na výplatu pozostalostného dôchodku, bude sa vyplácať najvyšší dôchodok v plnej výške a z ostatných len polovica percentuálnej výmery.⁸⁴

Zvláštna úprava sa týka prípadu, kedy je starobný dôchodok zvýšený za ďalšiu zárobkovú činnosť konanú po vzniku nároku. Ak by boli súčasne splnené podmienky nároku na výplatu starobného dôchodku zvýšeného za dobu zárobkovej činnosti, vykonávanej po vzniku nároku na tento dôchodok a na výplatu vdovského alebo vdoveckého dôchodku, odčíta sa, pre účely posúdenia výšky dôchodkov, z percentuálnej výmery starobného dôchodku zvýšeného za dobu zárobkovej činnosti vykonávanej po vzniku nároku na tento dôchodok. Ak by po odčítaní bola percentuálna výmera starobného dôchodku nižšia ako percentuálna výmera vdovského alebo vdoveckého dôchodku, bude sa vyplácať vdovský alebo vdovecký dôchodok v plnej výške a starobný vo výške zvýšenia tohto dôchodku za dobu zárobkovej činnosti vykonávanej po vzniku nároku na tento dôchodok a jednej polovice zostatkovej časti percentuálnej výmery.⁸⁵

3.3 Druhý pilier – Dobrovoľné dôchodkové sporenie

Nový pilier, ktorý bol zavedený v rámci prijatia Veľkej dôchodkovej reformy prostredníctvom ZDS, prináša do Českého dôchodkového systému novú možnosť presmerovania časti odvodov zo základného dôchodkového poistenia na vlastné dôchodkové sporenie.

3.3.1 Penzijné spoločnosti

Dôležitú úlohu v penzijnom poistení hrajú penzijné spoločnosti, ktoré sa starajú a spravujú finančné prostriedky účastníkov dôchodkového sporenia. Upravené sú v ZODPS a na vykonávanie tejto činnosti musia vlastniť požadovanú licenciu.

⁸⁴ CHVÁTALOVÁ, I. et al. *Právo sociálního zabezpečení v České republice a Evropské unii*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012 ISBN 978-80-7380-374-2, s. 202

⁸⁵ Tamtiež, s. 202

Právna úprava povoľuje, aby tie isté penzijné spoločnosti mohli pôsobiť ako v dôchodkovom sporení, tak i v doplnkovom dôchodkovom sporení, ak splnia ďalšie podmienky stanovené zákonom. Väčšina penzijných spoločností vznikla transformáciou penzijných fondov, ktoré pred 1. 1. 2013 ponúkali produkt penzijného pripoistenia so štátnym príspevkom.

Jedná sa o čisto súkromné spoločnosti, ktorých činnosť je zákonom regulovaná a podliehajú dohľadu Českej národnej banky. Podmienkou pre vznik penzijnej spoločnosti podľa §29 a nasledujúcich ZDS je, že sa musí jednať o akciovú spoločnosť so sídlom na území Českej republiky a musí spĺňať požiadavky na kapitálovú vybavenosť. Podmienky pre kapitálovú vybavenosť sú uvedené v § 37 a 38 ZODPS. Oprávnenie k pôsobeniu na území Českej republiky má Alianz penzijná spoločnosť a. s., AXA penzijná spoločnosť a. s., Conseq dôchodková penzijná spoločnosť a. s., Conseq penzijná spoločnosť a. s., Penzijná spoločnosť Českej poisťovne a. s., Penzijná spoločnosť Českej sporiteľni a. s., ČSOB penzijná spoločnosť a. s., KB Penzijná spoločnosť (Komerčná banka) a. s. a ING penzijná spoločnosť a. s.⁸⁶

Úlohou penzijných spoločností je spravovať prostriedky účastníkov svojím menom a na ich účet. Penzijné spoločnosti nie sú vlastníkami vložených prostriedkov. Prostriedky sú spravované oddelene od majetku penzijných spoločností. Každému účastníkovi musí penzijná spoločnosť viesť individuálny dôchodkový účet, na ktorom sú evidované jeho prostriedky a ich zhodnotenie v podobe podielu na majetku v dôchodkovom fonde, ktorý je charakteristický pre druhý pilier.⁸⁷

Dôchodkový fond je na základe § 42 ZDS definovaný ako súbor majetkových hodnôt, ktoré náležia všetkým účastníkom a iným osobám, na ktoré prešlo právo na vyplácanie prostriedkov účastníka a to podľa počtu dôchodkových jednotiek. Dôchodkovými jednotkami sa rozumejú spomínané zhodnotené finančné prostriedky v podobe podielu na majetku v dôchodkovom fonde.

Dôchodkový fond nemá právnu subjektivitu a všetky práva a povinnosti sú ukladané penzijnej spoločnosti, ktorá ho obhospodaruje. Penzijná spoločnosť musí povinne vytvárať a obhospodarovať štyri fondy, menovite dôchodkový fond štátnych

⁸⁶ Aktuálne pôsobící penzijní společnosti v ČR - rok 2014. In: *MFCR.cz* [online]. 10. 1. 2014 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/kontrola/penzijni-pripojisteni-doplnekove-sporeni/penzijni-spolecnosti/2014/penzijni-spolecnosti-rok-2014-16401>

⁸⁷ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. vyd., Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 246

dlhopisov, konzervatívny dôchodkový fond, vyvážený dôchodkový fond a dynamický dôchodkový fond. Účastník môže mať svoje prostriedky umiestnené v jednom fonde alebo má možnosť svoje prostriedky rozdeliť do viacerých dôchodkových fondov.⁸⁸

Dôchodkový fond štátnych dlhopisov je upravený § 46 ZDS a je z pomedzi všetkých štyroch fondov najmenej rizikový a najkonzervatívnejší. Vložené peniaze by mali byť v relatívnom bezpečí po vložení. V rámci tohto fondu by väčšina finančných prostriedkov mala byť investovaná do českých štátnych dlhopisov alebo peňažných pokladničných poukážok. Ďalšou možnosťou je investovanie do dlhopisov zemí OECD a EÚ, ktorých rating je aspoň A+ a dlhopisov nadnárodných inštitúcií. Účastník môže investovať z nástrojov peňažného trhu iba do tých, ktorých emitentom je Česká republika alebo Česká národná banka alebo do termínovaných vkladov a vkladov u regulovanej banky. Pri investovaní platia určité podmienky a jednou z nich je, že aspoň 90 % hodnoty majetku dôchodkového fondu musí byť investované do dlhopisov a krátkodobých dlhopisov, ostatných 10 % majetku fondu má byť využité k riadeniu likvidity, menového a úverového rizika. Do iných ako českých dlhopisov fond môže vložiť nie viac ako 30 % hodnoty svojho majetku. Očakávaný dlhodobý výnos by sa mal pohybovať okolo 2 - 3 % ročne.

Konzervatívny dôchodkový fond je podobný ako fond štátnych dlhopisov, pretože je rovnako málo rizikový, ale účastníci majú možnosť nákupu aj rizikovejších dlhopisov. Na základe § 47 ZDP môže účastník investovať iba do dlhopisov a zahraničných dlhopisov, nástrojov peňažného trhu, týmto paragrafom vymedzených emitentov, vkladov a termínovaných vkladov s dobou splatnosti do 2 rokov a podielových listov podielového fondu splňujúceho podmienky. Konzervatívny fond môže investovať najviac 30 % hodnoty svojho majetku do dlhopisov alebo obdobných cenných papierov. U tohto typu fondu je možný výnos 3 - 4 % ročne.

Vyvážený fond ponúka svojim účastníkom vyššie výnosy pri väčšom riziku. V prípade portfólia investícií je vyvážený fond podobný konzervatívne fondu pri dlhopisoch a peňažných poukážkach, výnimku predstavuje len mierne zníženie ratingu hodnotenia kvality. Vyvážený fond môže okrem toho investovať do štandardných fondov kolektívneho investovania pri zachovaní povinných limitov. Na rozdiel od

⁸⁸ RYTÍŘOVÁ, L. *Důchodový systém v České republice*. Olomouc: ANAG, 2013. ISBN 978-80-7263-821-5, s. 46

konzervatívneho fondu môže vyvážený fond investovať do akcií až 40 % svojho majetku. Výnos tohto fondu sa odhaduje na 4 - 6 % ročne.

Dynamický dôchodkový fond je najrizikovejší z pomedzí všetkých fondov, ale na druhej strane ponúka aj najvýnosnejšie investície, odhadom 5 - 7 % ročne. Je povolené investovať až 80 % prostriedkov do cenných papierov a akcií, ostatných 20 % je investované do dlhopisov a pokladničných poukázok.⁸⁹

3.3.2 Vznik a zánik účasti v druhom pilieri

Súčasná vláda sa snaží momentálne presadiť zákon, aby bol zakázaný vstup do druhého piliera pred jeho zrušením, a tento zákon čaká už len na záverečné hlasovanie v Poslaneckej snemovni.

Avšak ešte stále zúčastniť sa môže každá osoba staršia 18 rokov a to najneskôr do doby priznania starobného dôchodku podľa pravidiel obsiahnutých v ZDP. Platia však obmedzenia pre jednotlivé vekové kategórie osôb. Osoby, ktoré k 1. 1. 2013 boli staršie ako 35 rokov, sa mohli pre účasť v druhom pilieri rozhodnúť iba do polovice roku 2013. Noví účastníci dôchodkového poistenia, ktorí sa nimi stali po 1. 1. 2013, sa mohli pre účasť v druhom pilieri rozhodnúť do 6 mesiacov odo dňa, kedy sa stali poplatníkmi. Do druhého piliera sa môžu prihlásiť aj tí, ktorí dosiahli veku odchodu do starobného dôchodku a naďalej vykonávajú zárobkovú činnosť. Aj keď si už nestihnú nasporiť nejaké významnejšie čiastky, ich starobný dôchodok by sa neskrátil o dobu účasti na dôchodkovom sporení.⁹⁰

Účasť v druhom pilieri upravená v § 2 ZDS je dobrovoľná a vzniká na základe registrácie zmluvy o dôchodkovom poistení v Centrálnom registre zmlúv. Keďže problematika voľby vhodnej penzijnej spoločnosti a vhodnej stratégie sporenia je komplikovaná, účastníci využívajú často rady odborníkov a poradcov. Vo výsledku by ale táto rada mohla byť pre účastníka nevýhodná a výhodná len pre človeka, ktorý mu radu poskytol a ktorý by mal na podpise zmluvy so spoločnosťou potenciálny výnos. Na základe výše uvedeného sú v § 87 - 89 ZDS upravené tzv. dôchodkové odporúčania.

⁸⁹ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálneho zabezpečení*. 6. vyd., Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 246

⁹⁰ Tamtiež, s. 241

Pod pojmom dôchodkové odporúčenie zákon rozumie uverejnenú informáciu, ktorá priamo či nepriamo odporúča účasť všeobecne na dôchodkovom sporení alebo konkrétne na stratégií sporenia alebo rozhodnutia, týkajúceho sa dôchodkového sporenia účastníkom alebo záujemcom o dôchodkové sporenie konkrétnej spoločnosti alebo dôchodkového fondu, ktoré sa navonok zdá ako objektívne a nezávislé. Každý, kto také odporúčenie poskytol, vytvoril alebo rozšíril, musí jasne odlíšiť subjektívne vyjadrenie od objektívnej skutočnosti a uviesť autora odporúčenia.

Vo fáze, kedy sa záujemca rozhodne pre účasť na penzijnom sporení v konkrétnej penzijnej spoločnosti, uzatvorí zmluvu s danou penzijnou spoločnosťou, ktorá na základe § 4 odst. 3 ZDS musí mať písomnú podobu. V prípade, ak by bola zmluva uzavretá na diaľku, spadajú na tento prípad ustanovenia občianskeho zákonníku o spotrebiteľských zmluvách uzavieraných distančným spôsobom na diaľku a je možné ju podľa § 1829 zákona č. 89/2012 Zb., občianskeho zákonníka do 14 dní vypovedať. Môže byť ukončená aj dohodou zmluvných strán alebo byť vypovedaná až do doby, než by bolo vydané rozhodnutie o jej registrácii v Centrálnom registri zmlúv. Okrem prípadu uzavretia zmluvy na diaľku, by musela byť možnosť vypovedania zmluvy medzi zmluvnými stranami zjednaná, alebo by muselo byť preukázané, že zmluva bola uzavretá v tiesni.

Uzatvorenú zmluvu následne penzijná spoločnosť zaregistruje v Centrálnom registri zmlúv, ktorý je vedený Špecializovaným finančným úradom. Rozhodnutie o registrácii vydá Správca Centrálného registra s účinnosťou od prvého dňa druhého kalendárneho mesiaca po nadobudnutí právnej moci rozhodnutia. Poistenec nemôže byť účastníkom dobrovoľného dôchodkového poistenia u dvoch a viac penzijných spoločnostiach.⁹¹

Ukončiť účasť v druhom pilieri je ťažké z toho dôvodu, pretože ako už bolo zmieňované vyššie, z druhého piliera sa nedá vystúpiť. Účasť je možné ukončiť len na základe § 5 ZDS a to smrťou účastníka, ktorého nasporené finančné prostriedky je možné zdediť alebo uzavretím zmluvy o poistení dôchodku. Tento typ zmluvy je možné uzavrieť len vtedy, ak je účastníkovi priznaný starobný dôchodok zo štátneho dôchodkového poistenia.

⁹¹ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálneho zabezpečení*. 6. vyd., Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 238

3.3.3 Platby odvádzané do druhého piliera

Princíp odvádzania platieb na dôchodkové poistenie je založený na zhodnocovaní prostriedkov účastníkov na ich individuálnych účtoch v dôchodkových fondoch spravovaných penzijnými spoločnosťami. Finančné prostriedky sú zasielané týmto spoločnostiam prostredníctvom poistného na dôchodkové zabezpečenie. Aj keď sa jedná o súkromné prostriedky, ktoré sú spravované súkromnými penzijnými spoločnosťami, poistné vyberá Finančná správa Českej republiky. Finančným úradom je zasielané poistné na dôchodkové sporenie, ak sa jedná o zárobkovo činné osoby, podobným spôsobom, ako by sa jednalo o daň z príjmu fyzických osôb.⁹²

Správa poistného sa riadi zákonom č. 397/2012 Zb., o poistnom na dôchodkové poistenie a aj zákonom č. 280/2009 Zb. daňovým poriadkom. Rozdielna úprava sa týka osôb dobrovoľne zúčastnených na dôchodkovom poistení. Poistné od týchto osôb spravuje Česká správa sociálneho zabezpečenia spoločne s poistným na dôchodkové poistenie.

Čiastky poistného platí iba účastník, zamestnávateľ neprispieva na doplnkové dôchodkové sporenie ani povinne, ani dobrovoľne.

Sadzba poistného u zamestnancov a osôb samostatne zárobkovo činných je podľa § 6 ZDS 5 % a z toho 3 % sú odvádzané z prvého piliera a znižujú tým sadzbu poistného na dôchodkové poistenie. Zvyšné 2 % musí si účastník platiť samostatne.⁹³

Poistné z doplnkového dôchodkového sporenia sa počíta pomocou rovnakého základu ako poistné na dôchodkové poistenie.

Ak je osoba v postavení zamestnávateľa, pri platení nedochádza k žiadnej zmene, zamestnávateľ aj naďalej odvádza za zamestnanca 21,5 %. Zamestnanec však už neodvádza 6,5 %, ale zvýšené poistné 8,5 %. Rozhodným obdobím pre jeho výpočet je u zamestnancov kalendárny rok.⁹⁴

Ak je účastníkom osoba samostatne zárobkovo činná, rozhodným obdobím je celý kalendárny rok a pre výpočet poistného na dôchodkové poistenie sa použije

⁹² TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. vyd., Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, str. 245

⁹³ Tamtiež, str. 244

⁹⁴ RYTÍŘOVÁ, L. *Důchodový systém v České republice*. Olomouc: ANAG, 2013. ISBN 978-80-7263-821-5, s. 63

v prehľade o poistnom za každý rok, v ktorom sa aspoň časť roku zúčastnila na dôchodkovom poistení, znížená sadzba poistného, ktorá činí ako u zamestnanca 25 %.

Zúčastniť dôchodkového poistenia sa môžu i osoby dobrovoľne účastné dôchodkového poistenia, avšak ich poistné, tak ako pri dôchodkovom poistení sa nevypočíta z dosiahnutých príjmov, ale z ich stanoveného vymeriavacieho základu. Spôsob výpočtu poistného a jeho odvod je založený na navýšení poistného do prvého piliera o 2 % zo štandardnej sadzby 28 % nimi určeného vymeriavacieho základu. Správa sociálneho zabezpečenia následne prevedie z tejto čiastky 5 % do druhého piliera a zbytok 25 % sa štandardne odvedie do prvého piliera.⁹⁵

Platenie a účasť v druhom pilieri je však podmienená plateným finančným príspevkom na základné dôchodkové poistenie. Ak účastník nebude prispievať do prvého piliera, nebude môcť sa zúčastniť na doplnkovom penzijnom sporení.

3.3.4 Dávky vyplácané z druhého piliera

Nárok na výplatu prostriedkov z druhého piliera vznikne okamžikom priznania starobného dôchodku. O výplatu sa musí požiadať a dávky z dôchodkového sporenia nevypláca účastníkovi penzijná spoločnosť, ale poisťovňa ako poistné zo zmluvy o poistení dôchodku. Túto zmluvu uzavrie účastník po priznaní starobného dôchodku s vybranou životnou poisťovňou. Dávky z druhého piliera sú vyplácané v jednorázových mesačných splátkach. Životnú poisťovňu si účastník vyberie sám a po dohode s ňou si účastník taktiež vyberie, aké dávky mu majú byť poskytované a podrobnosti o ich vyplácaní.

V zmluve o poistení dôchodku si účastník má možnosť vybrať z niekoľkých druhov dôchodkov a to konkrétne z doživotného starobného dôchodku, doživotného starobného dôchodku s pozostalostným dôchodkom po dobu troch rokov od smrti, alebo starobného dôchodku po stanovenú dobu 20 rokov. V prípade smrti účastníka dôchodkového sporenia, ktorého dedič nedosiahol veku 18 rokov, je možná výplata sirotského dôchodku po dobu 5 rokov.⁹⁶

⁹⁵ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálneho zabezpečení*. 6. vyd., Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 242

⁹⁶ Tamtiež, s. 244

Po výbere uvedeného typu dôchodku si v zmluve účastník zvolí druh vyplácaného dôchodku a už ho následne nebude mať možnosť zmeniť. Mesačná splátka dôchodku je vypočítaná pri žiadosti o dôchodok podľa nasporených prostriedkov na dôchodkovom účte a očakávanej doby vyplácania dávok.

Doživotný starobný dôchodok podľa § 18 odst. 2 ZDS je variant výplaty dôchodku, kedy budú účastníkovi dôchodkového poistenia vyplácané pravidelné mesačné dávky až do smrti. Pri zahájení poberania tohoto typu dôchodku poisťovňa vypočíta z nasporenej čiastky účastníkovi mesačnú dávku pomocou očakávanej doby dožitia. Výška vyplácaného doživotného dôchodku je pravidelne každoročne k 1. aprílu valorizovaná, spôsobom stanovenom vyhláškou Ministerstva práce a sociálnych vecí. Ak by sa účastník dožil vyššieho veku ako vypočítala poisťovňa, tak by dávky prekročili celkovo jeho nasporené prostriedky. Na druhej strane, ak by došlo k jeho smrti, nebola by možnosť dedenia nevyplatených prostriedkov. Nespotrebované nasporené finančné prostriedky by použila poisťovňa na výplatu a v prospech ostatných poistených z poistenia dôchodku.⁹⁷

Doživotný starobný dôchodok so zjednanou výplatou pozostalostného dôchodku po dobu 3 rokov je na základe § 18 odst. 1 písm. b) ZDS druhou možnosťou výplaty a je podobný prvému spôsobu len s tým rozdielom, že po smrti bude príjemcom určená osoba poberať mesačnú výplatu po zomrelom a podľa § 19 odst. 2 ZDS v rovnakej výške ako poberal zomrelý, po dobu troch rokov.

Tretou možnosťou je starobný dôchodok vyplácaný po dobu 20 rokov podľa § 18 odst. 1 písm. c) ZDS. Nasporené prostriedky sú vypočítané ako mesačná penzia, ktorá bude účastníkovi vyplácaná po dobu 20 rokov. V tomto prípade nevyčerpané prostriedky môžu byť predmetom dedičského konania po účastníkovej smrti. Nevýhodou je, že ak sa účastník dožije vysokého veku a tým prekročí hranicu pre čerpanie dôchodku, bude sa musieť následne spoliehať už len na výplatu zo štátneho dôchodku.

⁹⁷ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. vyd., Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 240

Nárok na dôchodok podľa § 18 odst. 1 písm. d) ZDS má iba neplnoletý dedič⁹⁸. V prípade, ak umrie neplnoletý dedič pred dňom ukončenia výplaty dôchodku, stane sa kapitálová hodnota predmetom dedičstva.

Účasťou na dôchodkovom sporení sa ovplyvňujú súčasne i dávky poskytované zo štátneho dôchodkového poistenia. Keďže je poistné na dôchodkovom poistení o 3 % nižšie, použije sa pre výpočet dôchodku z prvého piliera i znížená sadzba 1,2 % výpočtového základu namiesto 1,5 % za každý rok doby poistenia, ktorá sa kryje s účasťou na dôchodkovom sporení.⁹⁹

3.4 Doplnkové penzijné sporenie

Tretí pilier dôchodkového systému existoval už od roku 2004, ale v podobe penzijného pripoistenia so štátnym príspevkom, upravený zákonom č. 42/1994 Zb., o penzijnom pripoistení so štátnym príspevkom.

Doplnkové penzijné sporenie upravené v ZODPS je definované ako zhromažďovanie a umiestňovanie prostriedkov účastníka, príspevkov platených za účastníka jeho zamestnávateľom a štátnych príspevkov odvádzaných do účastníckych fondov obhospodarovaných penzijnou spoločnosťou a následné vyplácanie dávok.¹⁰⁰ Je nezávislé na vstupe do druhého piliera. Účastníci môžu byť účastní druhého a tretieho piliera zároveň alebo byť účastní len jedného z nich alebo nebyť účastní žiadneho.¹⁰¹

Do konca decembra 2012 bolo možné ešte vstúpiť do pôvodného penzijného pripoistenia so štátnym príspevkom a následne v ňom účastníci mohli ostať aj po zavedení nového doplnkového penzijného sporenia. V rámci penzijného pripoistenia so štátnym príspevkom uzavierali účastníci zmluvu s penzijným fondom, na základe ktorej sa fond zaväzoval platiť účastníkom dávky a účastníci na druhej strane sa zaviazali platiť fondu príspevky. Penzijný fond následne tieto peňažné prostriedky investoval a výsledné zhodnotenie bolo pripísané na účet účastníka.

⁹⁸ Osoba, ktorá k dátumu úmrtia účastníka nedosiahla, za trvania zmluvy o dôchodkovom sporení, veku 18 rokov.

⁹⁹ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálneho zabezpečení*. 6. vyd., Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 243

¹⁰⁰ Tamtiež, s. 247

¹⁰¹ SYROVÝ, P. *Jak si spořit na důchod*. Praha: GRADA Publishing a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4479-7, s. 123

Od 1. 1. 2013 sa však tieto fondy transformovali a musia mať povolenie k činnosti penzijnej spoločnosti podľa ZDP. Penzijná spoločnosť prostredníctvom tzv. transformovaného fondu prevádza penzijné pripoistenie pre pôvodných účastníkov, avšak nemôže priberať nových. Transformáciou došlo k súčasnému oddeleniu majetku akcionárov penzijných fondov od majetku klientov penzijného pripoistenia.¹⁰²

Pre všetkých účastníkov tretieho piliera platia upravené podmienky pre poskytovanie štátneho príspevku od 1. 1. 2013. Tieto príspevky sa poskytujú až od vyššej hodnoty príspevku, ktorý účastník odvádza.

Účastníkom transformovaných fondov je však umožnený prestup do fondov v rámci doplnkového penzijného sporenia. Jedným z dôvodov môže byť záujem o preddôchodok, na ktorý ako účastníci transformovaných fondov nemajú nárok.¹⁰³

Na rozdiel od účastníckych fondov, pri fondoch transformovaných je nemožnosť jednorázového výberu nasporených peňažných prostriedkov pred dosiahnutím dôchodkového veku.

3.4.1 Penzijné spoločnosti

V treťom pilieri sú finančné prostriedky účastníkov umiestňované v účastníckych fondoch spravované penzijnou spoločnosťou, ktorá má na to udelené zákonné oprávnenie. Povolenie od Českej národnej banky dostane tá penzijná spoločnosť, ktorá spĺňa podmienky vytvorenia dôchodkového fondu v druhom pilieri podľa ZDPS.

Penzijná spoločnosť finančné prostriedky účastníkov eviduje na ich osobných účtoch a následne sú umiestňované do účastníckych fondov podľa stratégie sporenia, ktorú si účastník zvolil. Na základe ZODPS musí penzijná spoločnosť vytvoriť povinne konzervatívny fond a vedľa neho môže obhospodarovať aj iné účastnícke fondy.

Prvoradým cieľom konzervatívneho fondu je dlhodobé zhodnotenie vložených prostriedkov pri dodržiavaní zásad rozloženia rizika s investovaním. Prostriedky sú investované podľa § 98 ZODPS do štátnych dlhopisov a zahraničných dlhopisov,

¹⁰² TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálneho zabezpečení*. 6. vyd., Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 234

¹⁰³ RYTÍŘOVÁ, L. *Důchodový systém v České republice*. Olomouc: ANAG, 2013. ISBN 978-80-7263-821-5, s. 86

nástrojov peňažného trhu vymedzených emitentov, vkladov, terminovaných vkladov s dobou splatnosti do dvoch rokov a podielových listov podielového fondu splňujúceho ďalšie podmienky. Konzervatívny fond je zameraný skôr na účastníkov, ktorí chcú minimalizovať riziko straty.

Účastnícke fondy, ktoré má možnosť penzijná spoločnosť vytvárať vedľa povinného konzervatívneho fondu sú viacej rizikovejšie, ale za to je možnosť vyššieho zvýhodnenia finančných prostriedkov. Podľa § 100 ZDPS je možné investovať v tomto fonde do investičných cenných papierov, nástrojov peňažného trhu, cenných papierov kolektívneho investovania, derivátov a vkladov.

Ako už bolo spomínané vyššie, vedľa účastníckych fondov spravuje penzijná spoločnosť transformované fondy, v ktorých je umiestnený majetok vzťahujúci sa k penzijnému pripoisteniu so štátnym príspevkom.

3.4.2 Účasť na penzijnom sporení

Účasť je dobrovoľná a zúčastniť sa môže každá osoba staršia 18 rokov. Aj v treťom pilieri, je potrebné uzavrieť zmluvu o doplnkovom penzijnom sporení s danou penzijnou spoločnosťou. Zmluva môže byť uzavretá na dobu určitú i neurčitú. V zmluve o doplnkovom penzijnom sporení môže účastník určiť jednu alebo viacero osôb, ktorým po jeho smrti bude vyplatené vyrovnanie. Ak by sa rozhodol účastník v zmluve uviesť viacero osôb, je možné, aby určil ich podiel na zanechaných finančných prostriedkoch. V prípade, že by neuviedol osoby, na ktoré má prejsť zbytok úspor, nároky z jeho doplnkového penzijného sporenia prejdú na jeho dedičov ako majetok, ktorý je súčasťou dedičstva.¹⁰⁴

Účastník môže zmluvu kedykoľvek vypovedať podľa § 6 ZDPS, ak nepoberá dávky v podobe penzie na určitú dobu. Doplnkové penzijné sporenie zanikne i uplynutím výpovednej doby alebo dňom, na ktorom sa účastník a penzijná spoločnosť dohodli. V prípade takéhoto ukončenia môže účastník buď dostať odbytné alebo svoje finančné prostriedky previesť k inej penzijnej spoločnosti. K zániku dôjde aj smrťou účastníka alebo plným využitím doplnkového penzijného sporenia.

¹⁰⁴ RYTÍŘOVÁ, L. *Důchodový systém v České republice*. Olomouc: ANAG, 2013. ISBN 978-80-7263-821-5, s. 95

3.4.3 Financovanie tretieho piliera

V treťom pilieri si účastník sporí, tak ako z vlastných prostriedkov, tak i z prostriedkov svojich zamestnávateľov a štátneho príspevku. Výber je na rozdiel od druhého piliera plne v kompetencií penzijnej spoločnosti.

Pri vlastnom príspevku si účastník sám určuje, koľko vloží na svoj účet. Minimálna výška príspevku je 100 Kč mesačne, avšak pri tejto čiastke nie je poskytovaný žiadny mesačný príspevok. Maximálna hranica nie je stanovená.¹⁰⁵

Príspevok od zamestnávateľa je možnosťou, na ktorej sa dohodne zamestnanec so svojim zamestnávateľom a oznámi to penzijnej spoločnosti. Zamestnávateľ môže prispievať ľubovoľnou čiastkou, ale nemôže výšku príspevku niektorých zamestnancov zvýhodňovať alebo na druhej strane znevýhodňovať oproti ostatným.

Štátny príspevok je účastníkovi poskytovaný po celú dobu jeho penzijného sporenia, ak splní zákonom stanovené podmienky podľa § 12 a 13 ZDPS. Jeho výška sa vypočíta podľa toho, koľko si za daný mesiac nasporí účastník sám. Čím sú vyššie príspevky účastníka, tým vyššie sú štátne príspevky. Zmeny vo výpočte štátneho príspevku nastali od 1. 1. 2013 a platí, že kto si nesporenia mesačne viac než 300 Kč, nemá nárok na štátny príspevok.¹⁰⁶

3.4.4 Dávky poskytované z účasti v účastníckom fonde

Podmienky pre poskytovanie dávok sa líšia podľa toho, či je osoba účastníkom v transformovanom fonde alebo v účastníckom fonde.

Pre účastníkov transformovaných fondov platia pravidlá stanovené zákonom č. 42/1994 Zb., o penzijnom pripoistení so štátnym príspevkom. Naopak účastníci v účastníckych fondoch majú nárok na dávky podľa ZODPS.

Nárok na výplatu dávok v účastníckom fonde majú osoby, ktoré dosiahnu potrebný vek a to aspoň o päť rokov nižší ako je vek odchodu do dôchodku v prvom

¹⁰⁵ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. vyd., Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 251

¹⁰⁶ RYTÍŘOVÁ, L. *Důchodový systém v České republice*. Olomouc: ANAG, 2013. ISBN 978-80-7263-821-5, s. 95

pilieri, alebo predčasne. Na základe predčasného ukončenia zmluvy vzniká účastníkovi nárok na odbytné. Výška odbytného je však skrátená o poskytnuté štátne príspevky.¹⁰⁷

Na základe § 19 ZDPS jednou z možností čerpania finančných prostriedkov je starobná penzia na určenú dobu, ktorá sa vypláca buď v splátkach v určenej výške, alebo v určenom počte splátok až do vyčerpania prostriedkov účastníka a to pravidelne, minimálne štyri krát za rok. Výška splátky činí minimálne 500 Kč. Penzijná spoločnosť má možnosť stanoviť, že splácať sa bude len jeden krát do roka. Výplata dávok musí trvať po dobu minimálne troch rokov.¹⁰⁸

Druhou možnosťou je čerpanie tzv. invalidnej penzie na určenú dobu, kde platia na základe § 20 odst. 2 ZODPS rovnaké podmienky ako pri výplate starobnej penzie s tým rozdielom, že účastníkovi musí byť priznaný invalidný dôchodok pre invaliditu tretieho stupňa zo základného dôchodkového poistenia a sporiaca doba musí trvať najmenej 36 kalendárnych mesiacov.

Špecifickou podskupinou penzie na určenú dobu je tzv. preddôchodok. Preddôchodok sa nesmie myliť s predčasným dôchodkom z prvého piliera. Preddôchodok je čisto závislý len na nasporených peniazoch účastníka, ktorý má dva až päť rokov pred odchodom do riadneho starobného dôchodku a rozhodne sa čerpať svoje nasporené prostriedky. Na nárok na čerpanie preddôchodku musí mať účastník nasporenú takú čiastku, ktorá vystačí pokryť celú dobu čerpania preddôchodku. Ak by nebola čiastka dostačujúca, má účastník možnosť ju doplniť jednorázovým vkladom. Splátka preddôchodku musí byť každý mesiac minimálne 30 % priemernej mzdy a splácanie preddôchodku nesmie byť pozastavené ani prerušené. Ďalšou podmienkou, aby účastník mohol začať čerpať preddôchodok je, že minimálne po dobu 5 rokov bol účastný penzijného pripoistenia alebo doplnkového penzijného sporenia.¹⁰⁹

Preddôchodok sa môže čerpať minimálne dva a maximálne päť rokov a ukončiť vyplácanie preddôchodku je možné minimálne dva a maximálne päť rokov pred dosiahnutím dôchodkového veku. Výhodou poberania preddôchodku je predovšetkým fakt, že štát ako aj pri predčasnom dôchodku platí za poistenca zdravotné poistenie a

¹⁰⁷ TRÖSTER, P. a kol. Právo sociálního zabezpečení. 6. vyd., Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 251

¹⁰⁸ Tamtiež, s. 251

¹⁰⁹ Preddůchody – dávky ze III. pilíře In: CSSZ.CZ [online]. [cit. 2015-12-02]. Dostupné z: http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/predduchody_%E2%80%93_davky_ze_iii._pilire.htm

doba kedy účastník poberá preddôchodok sa nezapočítava pri výpočte štátneho dôchodku.

Okrem penzií na určitú dobu si môže poistenec vybrať doživotnú penziu alebo penziu na presne stanovenú dobu s presne stanovenou výškou dôchodku. Pri doživotnej penzií sa vyplácajú dávky pravidelne aspoň štyri krát za rok po dobu života účastníka a pri penzií na presne stanovenú dobu musia byť dávky vyplácané aspoň tri roky, prípadne dva ak sú splnené nároky na preddôchodok.¹¹⁰

Poslednou možnosťou je jednorazové vyrovnanie, kedy si účastník môže nasporené prostriedky vybrať naraz alebo len časť a zvyšok si nechať na výplatu pravidelných dávok, ak splní podmienku účasti na penzijnom sporení po dobu aspoň 60 mesiacov.

3.4.5 Dávky z penzijného pripoistenia pri účasti v transformovanom fonde

Účastníkom penzijného pripoistenia so štátnym príspevkom, ktorí neprestúpili z transformovaného fondu zostávajú podmienky na nárok na dávky podľa § 20 až 25 zákona č. 42/1994 Zb., o penzijnom pripoistení so štátnym príspevkom.

Prvou dávkou je starobná пенzia, ktorá je poskytovaná účastníkovi pri dosiahnutí veku stanoveného penzijným plánom. Podmienkou je získanie 60 mesiacov poistenia, ak nestanoví penzijný plán vyššiu hranicu. Vyplácaná je účastníkovi do konca jeho života v podobe pravidelných dávok.

Invalidná пенzia je poskytovaná, ak účastníkovi bol priznaný invalidný dôchodok z dôchodkového poistenia pre invaliditu tretieho stupňa. Musí byť pri tom získaná doba poistenia najmenej 36 mesiacov, ak nestanoví penzijný plán vyššiu hranicu. Výplata prebieha doživotne v pravidelných splátkach.

Pozostalostná пенzia je typom dávky, ktorá sa vypláca po smrti účastníka osobe, ktorú účastník určil v zmluve s penzijnou spoločnosťou. Podmienkou je dĺžka doby poistenia, ktorá musí byť aspoň 36 mesiacov.

Špecifickou dávkou je tzv. výsluhová пенzia, ktorá musí byť upravená v penzijnom pláne účastníka a nárok na ňu si účastník môže zjednať ešte pred vznikom nároku na starobnú penziu. Vyplácanie sa uskutoční až po dosiahnutí doby stanovenej

¹¹⁰ RYTÍŘOVÁ, L. *Důchodový systém v České republice*. Olomouc: ANAG, 2013. ISBN 978-80-7263-821-5, s. 103

penzijným plánom, pričom u dávkového penzijného plánu to musí byť najmenej 180 mesiacov. Účastníkom je touto cestou umožnené získanie polovice nasporených prostriedkov už po získaní stanovenej doby poistenia, obvykle 15 rokov.

Možnosť jednorazového vyrovnaní je možné využiť aj v transformovanom fonde ako jeden zo spôsobov výplaty dávok, poskytuje sa namiesto penzie a účastník o ňu môže zažiadať pri dosiahnutí podmienok stanovených penzijným plánom.

Ak by sa účastník rozhodol ukončiť svoje penzijné pripoistenie predčasne, výpoveďou alebo dohodou, je mu poskytnuté tzv. odbytné. Na základe § 25 ZODPS je podmienkou pre výplatu takéhoto typu vyrovnaní, aby účastník platil príspevky aspoň po dobu 12 mesiacov a jeho penzijné pripoistenie trvalo tiež aspoň 12 mesiacov. Poskytnuté štátne príspevky sa však pri výplate odbytného vrátia štátu.

4. Otázky a súvisiace problémy zreformovaného dôchodkového systému

4.1 Politické riziko

Vytvorenie tzv. druhého piliera bolo predmetom diskusií už od roku 2005, kedy vytvorenie fondového systému financovania uviedol vo svojej záverečnej správe Výkonný tím¹¹¹.

Táto myšlienka sa však začala realizovať až s nástupom vlády Petra Nečasa. Dôchodková reforma sa stala hlavnou témou a úlohou, ktorú si vláda zadala a obhajovala ju ako jedinú možnosť. Helena Langšádlová sa vyjadrila na tému nutnosti dôchodkovej reformy: „Iná šanca ako vytvorenie fondového piliera nie je. Zmeny v treťom pilieri týkajúce sa navýšenia príspevku od štátu iba štátnu pokladnicu vyprázdňujú. Druhý pilier neberie peniaze zo systému, ale ich do dôchodkového systému prináša.“¹¹²

Prípravy na zavedenie druhého piliera úspešne pokračovali, s tým však nesúhlasila vtedajšia opozícia, ktorá ešte pred spustením fondového piliera avizovala, že v prípade výhry v budúcich voľbách nebude váhať druhý pilier zrušiť. Ani akademická obec a odborníci v oblasti dôchodkového poistenia neostali ticho a vyjadrovali sa veľmi jasne na tému koncepcie druhého piliera ako o „naprosto ekonomickom nezmysle vytvoreného len z obchodných dôvodov“.¹¹³ Jedným z hlavných argumentov vtedajšej opozície, hlavne predstaviteľov Českej sociálne demokratickej strany (ďalej len ČSSD) a Kresťanskej a demokratickej únie – Československej strany ľudovej (ďalej len KDÚ – ČSL) a expertov na systém dôchodkového zabezpečenia, bola hlavne myšlienka oslabenia odvodov do prvého piliera v prospech druhého. „Všetky podpory rodín boli redukované. Drábek chcel zámerne redukovať prvý pilier a čo najviac ľudí nahnať do druhého piliera. Druhý pilier je zámerne vytvorený.“¹¹⁴ Na druhej strane výpadok príjmov z prvého piliera v prospech druhého obhajovali predstavitelia vtedajšej koalície,

¹¹¹ Bližšie viď subkapitola 2.2

¹¹² Osobný rozhovor s Helenou Langšádlovou, poslankyňou za stranu TOP 09 a zastupiteľkou Stredočeského kraja, Praha, 12.11.2012

¹¹³ Osobný rozhovor s Jaroslavom Vostatkom, vedúcim katedry verejnej ekonomiky na Vysokej škole finančnej a správnej a expertom na dôchodkový systém, Praha, 26.11.2012

¹¹⁴ Osobný rozhovor s Pavlom Rusým, poradcom ČSSD v rámci prípravy návrhu dôchodkovej reformy, Praha, 22.11.2012

hlavne predstavitelia Občianskej demokratickej strany (ďalej len ODS) a strany Tradícia, Odpovednosť, Prosperita (ďalej len TOP 09), ako nevyhnutný. „V súčasnej dobe nie sú peniaze, aby sa nahradil výpadok z prvého piliera, ale tak ako je to nastavené, odídu 3% a nemusí to prvý pilier zničiť.“¹¹⁵

Dnešná vláda, vláda Bohuslava Sobotky, schválila zrušenie druhého piliera k 1. 1. 2016. Pre tento účel bola ustanovená aj Odborná dôchodková komisia, ktorá pracuje na vývoji možných návrhov budúcej dôchodkovej reformy.

Druhý pilier bol symbolom vlády Petra Nečasa a rivalitných sporov, ktoré v tej dobe prebiehali medzi koalíciou a opozíciou. Hlavným nástrojom, akým by sa však dôchodková reforma mala prevádzať, by mala byť politická a hlavne spoločenská zhoda. Tejto zhody sa však nedosiahlo ani pred, ani po zavedení fondového spôsobu financovania.

Motivácia pre vstup do druhého piliera bola nízka aj z toho dôvodu, že už pred zavedením dôchodkovej reformy bolo avizované následné jej zrušenie zo strany opozície. V očiach verejnosti bola tým pádom celá koncepcia novo vytvoreného dôchodkového systému veľmi poškodená a samozrejme ľudia nechceli riskovať a zaväzovať sa k nejakému systému, ktorý by sa mal za pár rokov zrušiť.

Dôchodková reforma by určite nemala byť bojom o moc, je to proces, ktorý mení sociálny systém štátu a určuje jeho fungovanie na niekoľko desiatok rokov dopredu. Je veľká škoda, že vďaka neschopnosti našej politickej reprezentácie nájsť názorový konsenzus, skrachoval aj pokus o reformu dôchodkového systému formou fondového financovania, ktorý je efektívnym nástrojom, úspešne využívaným inými štátmi.¹¹⁶

¹¹⁵ Osobný rozhovor s Alenou Palečkovou, od novembra 2010 do novembra 2012 miesto predsedníčkou Senátu Parlamentu ČR a predsedníčkou senátneho výboru pre zdravotníctvo a sociálnu politiku, Praha, 20.10.2012

¹¹⁶ PRACHAŘ, O. Proč je chybou zrušit druhý pilíř českého penzijního systému. In: *ParlamentníListy.cz* [online]. 3. 11. 2014 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/Ondrej-Prachar-Proc-je-chybou-zrusit-druhy-pilir-ceskeho-penzijniho-systemu-344272>

4.2 Demografické riziko

Mylná predstava prevládala pri schvaľovaní a vytváraní druhého piliera, kedy si jeho tvorcovia mysleli, že by prechod z priebežne financovaného systému do fondovo financovaného mohol vyriešiť problémy súvisiace so starnutím populácie.

Demografická situácia zasahuje, aj keď nie až tak badateľne, ako pri prvom pilieri, aj do fungovania druhého piliera. Obidva systémy vykazujú závislosť na stave reálnej ekonomiky, ktorú starnutie populácie ovplyvňuje. Najvýznamnejšími demografickými problémami, ktoré výrazne postihujú fungovanie a udržateľnosť dôchodkového systému, sú predlžovanie strednej dĺžky života, nízka pôrodnosť a pomer ekonomicky aktívnych a ekonomicky neaktívnych ľudí v spoločnosti.

V Českej republike sa stredná dĺžka života¹¹⁷ markantne zvyšuje. V roku 2013 sa dožívali muži v Českej republike 75,23 rokov a ženy 81,13 rokov.¹¹⁸ Podľa prognózy Českého štatistického úradu by sa stredná dĺžka života v roku 2050 mala predĺžiť u mužov na 80,3 rokov a u žien až na 86 rokov podľa vysokej varianty.¹¹⁹ To má za následok, že počet ľudí, ktorí budú poberať dôchodok porastie a tým sa aj zvýšia verejné výdaje na dôchodky.

Pri otázke, či fondy tzv. druhého piliera budú reagovať na predlžujúcu sa dĺžku života odpovedala poslankyňa Lenka Kohoutová: „Predlžujúca sa dĺžka života nie je zohľadnená.“¹²⁰ Podľa doktora Borisa Burcina je veľmi dôležité zohľadniť tzv. diverzifikáciu úmrtnosti a fondy by sa mali rozdeliť podľa prevažujúcej klientely, kedy napríklad niektoré budú určené pre klientov s vysokoškolským vzdelaním, ktorý podľa prognóz žijú dlhšie. Boris Burcin si nemyslí, že fondy sú pripravené a zohľadňujú rôzne skupiny populácie rozdielne podľa dĺžky života a upozorňuje, že rozdiel v parametroch je vysoký.¹²¹

Problém predlžujúceho sa priemerného veku sa odzrkadlí v okamžiku, kedy si účastník bude chcieť zjednať v rámci druhého piliera doživotný dôchodok. Poistovňa

¹¹⁷ Stredná dĺžka života vyjadruje počet rokov, ktorých sa v priemere ešte dožije osoba práve x-letá ak by úroveň a štruktúra úmrtnosti zostala rovnaká ako v danom roku.

¹¹⁸ Naděje dožití a střední délka života v letech 1920 - 2013. In: CZSO.cz [online]. [cit. 2014-12-05]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/9400413A74/\\$File/130055140806.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/9400413A74/$File/130055140806.pdf)

¹¹⁹ Projekce obyvatelstva České republiky. In: CZSO.cz [online]. [cit. 2014-12-05]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/B0001D6145/\\$File/4025rra.pdf](http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/B0001D6145/$File/4025rra.pdf)

¹²⁰ Osobný rozhovor s Lenkou Kohoutovou, poslankyňou za stranu ODS, Praha, 22.11.2012

¹²¹ Osobný rozhovor s Borisom Burcinom, členom katedry Demografie a geodemografie na Přírodovědecké fakulte Univerzity Karlovy v Praze, Praha, 26.11.2012

v dobe, keď je kratší priemerný vek, rozpočíta dôchodok na kratšiu dobu. Ak by priemerný vek vzrástol o päť alebo desať rokov, poisťovňa by pri výpočte stanovila dôchodok o päť alebo 10 rokov dlhší. To bude mať za následok, že vyplácaný dôchodok bude oveľa nižší.

Dôležitým demografickým javom, ktorý má významný vplyv na dôchodkový systém je aj nízka pôrodnosť. V Českej republike je hodnota úhrnnej plodnosti¹²² na úrovni 1,28 dieťaťa na jednu ženu. Podľa prognózy by sa mala pri vysokej variante v roku 2050 zvýšiť na 1,77 dieťaťa.¹²³ Avšak základné demografické pravidlá pre zachovanie populácie určujú, že v priemere by mala mať každá žena aspoň dve deti. Názory odborníkov na demografiu sa jasne prikláňajú k tomu, že vláda tento problém bohužiaľ nerieši, respektíve nesnaží sa podporovať a motivovať finančnými a sociálnymi výhodami matky a mladé rodiny. „Pôrodnosť by sa mala podporovať systémom nižších odvodov. Nič nie je totálne spravodlivé. Niektorí, ktorí majú deti, majú lepšie podmienky v spoločnosti. Ľudia, ktorí nemajú deti, majú to v živote ľahšie. Diferenciácia odvodov nie je zlým nápadom. Musí sa ale dať pozor, aby to nezneužívali skupiny ľudí, ktorí by plodili deti len preto.“¹²⁴ Systém dôchodkového poistenia by mal byť postavený z veľkej časti aj na medzigeneračnej báze, kedy by sa výška dôchodkov z veľkej časti odvíjala aj od výšky odvodov detí.¹²⁵ Predstavitelia vtedajšej vládnej opozície mali na otázku zohľadňovania počtu vychovaných detí veľmi jasný názor. „Je to základný princíp dôchodkového systému. Najskôr rodičia investujú do detí a následne potom deti investujú do dôchodku svojich rodičov. Mal by byť upravený vzorec výpočtu budúcich dôchodkov, aby sa v ňom zohľadnil počet vychovaných detí.“¹²⁶

Pomer medzi počtom dôchodcov a počtom pracujúcich je problematická otázka, ktorá ešte v budúcnosti veľmi ovplyvní nielen dôchodkový systém, ale aj celkovú ekonomiku štátu. Počet pracujúcich je pre prvý pilier kľúčová otázka, ale táto problematika sa týka aj druhého piliera. Počet pracujúcich k počtu dôchodcov by sa mal

¹²² počet detí, ktoré sa narodia jednej žene v priebehu jej reprodukčného obdobia

¹²³ Projekce obyvatelstva České republiky. In: CZSO.cz [online]. [cit. 2014-12-05]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/B0001D6145/\\$File/4025rra.pdf](http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/B0001D6145/$File/4025rra.pdf)

¹²⁴ Osobný rozhovor s Borisom Burcinom, členom katedry Demografie a geodemografie na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Kalovej v Prahe, Praha, 26.11.2012

¹²⁵ Demografický vývoj. In: *Reforma-duchodu.com* [online]. 2014 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://www.reforma-duchodu.com/reforma/demograficky-vyvoj/>

¹²⁶ Osobný rozhovor s Mariánom Jurečkom, v roku 2012 1.miestopredseda KDU-ČSL a od roku 2014 minister poľnohospodárstva Českej republiky, Praha, 13.11.2012

v roku 2020 dostať na pomer 2 : 1 a v roku 2035 sa pomer zníži len na 1,4: 1.¹²⁷ Týmto znižovaním ekonomicky aktívnych ľudí budú samozrejme rásť náklady na jedného dôchodcu. V roku 2050 sa očakáva podľa odhadov, že vo vekovej skupine nad 65 rokov sa bude nachádzať viac ako tretina celkového počtu obyvateľov.¹²⁸ Bude schopný dôchodkový systém, tak ako je nastavený teraz, tento neúnosný demografický stav udržať? Podľa názorov odborníkov je to veľmi nepravdepodobné. „Vláde ide hlavne o výsledok – naplnenie dôchodkovej kasy. Je potreba pripraviť budúce generácie na to, že dôchodky sa zrušia. Generácie by sa mal systém zmeniť.“¹²⁹

4.3 Problém dôchodkového deficitu

Súčasná vláda bude musieť riešiť aj problém dôchodkového deficitu. Výdaje na dôchodky z roka na rok stúpajú a príjmy z dôchodkového poistenia nestačia tento výdaj pokrývať. Za rok 2013 sa na dôchodky vyplátilo o 50 miliárd viac, ako sa prijalo na dôchodkovom poistení. Deficit štátneho rozpočtu sa prehľbuje s každou valorizáciou. V Českej republike sa dôchodky znižujú oproti mzdám pomalšie a valorizácia dôchodkov je nízka. Naopak výdaje na dôchodky rastú rýchlejšie oproti dôchodkovému poisteniu platenému zamestnancami a osobami samostatne zárobkovo činnými.¹³⁰

Výdaje na dôchodky v kapitole ministerstva práce, ktoré spravuje 98 % výdajov dôchodkového systému, narastali v priemere od polovice 90. rokov o 5 % ročne. Medzi rokmi 2009 – 2013 sa tento schodok zvyšoval v priemere až o 12 % ročne.¹³¹ Podľa vypracovaných prognóz Ministerstva práce a sociálnych vecí si štát bude v najbližších rokoch len viacej požíčovať na dôchodky.

¹²⁷ DŮCHODOVÁ = PENZIJNÍ REFORMA JIŽ PROBÍHÁ. In: *Pfpro.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: http://www.pfpro.cz/4- duchodova_reforma.html

¹²⁸ Demografický vývoj. In: *Reforma-duchodu.com* [online]. 2014 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://www.reforma-duchodu.com/reforma/demograficky-vyvoj/>

¹²⁹ Osobný rozhovor s Borisom Burcinom, členom katedry Demografie a geodemografie na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Karlovej v Prahe, Praha, 26.11.2012

¹³⁰ GOLLA, P. Důchodový deficit stoupá, nespolehněme se na stát. In: *Investujeme.cz* [online]. 27.06.2014 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/duchodovy-deficit-stoupa-nespolehneme-se-na-stat/>

¹³¹ CHLUBNÁ, T. Schodek důchodového systému neudržitelně roste, varoval NKÚ. In: *Rozhlas.cz* [online]. 19.01.2015 [cit. 2015-01-23]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/domacieekonomika/_zprava/schodek-duchodoveho-systemu-neudrzitelne-roste-varoval-nku--1445126

Už v predošlých kapitolách spomínaný ekonóm Vladimír Bezděk si myslí, že vďaka Malej dôchodkovej reforme, ktorá bola zavedená, sa deficit dôchodkového účtu nebude rapídne zvyšovať ak sa bude paralelne zvyšovať vek odchodu do dôchodku vzhľadom na demografický vývoj.¹³² Vláda sa v programovom prehlásení z dňa 12. 11. 2014 zaviazala, že upraví tretí pilier takým spôsobom, aby ľudia boli motivovaní si v ňom šoriť. Ľudia by samozrejme boli motivovaní, keby dostali vyšší príspevok od štátu, ale už dnes je tretí pilier štátom podporovaný čiastkou 11, 5 miliardy korún ročne a nepredpokladá sa úprava tretieho piliera zvýšením štátneho príspevku.

Pri neustálych zmenách v dôchodkovom poistení nie je isté, ako sa bude dôchodok počítať za 20 rokov a aká najvyššia veková hranice vznikne pre nárok na dôchodok.

4.4 Nezamestnanosť

Jednou z podmienok pre splnenie nároku na priznanie starobného dôchodku je aj získanie potrebnej doby poistenia. Prijatím Malej dôchodkovej reformy sa každým rokom zvyšuje potrebná doba poistenia pre priznanie dôchodku. Získanie tejto doby môže byť problém, pretože dnešní štyridsiatnici musia podľa súčasnej legislatívy získať pre nárok na priznanie starobného dôchodku aspoň 35 rokov poistenia. Obmedzenie a zníženie zápočtu náhradných dôb poistenia môže skomplikovať odchod do starobného dôchodku mnohým ľuďom, ktorí majú problém na trhu práce.

Podľa platnej legislatívy sa štúdium počíta ako náhradná doba poistenia len pred rokom 2010. Ako náhradná doba sa započítava aj evidencia na úrade práce len po dobu, po ktorú náleží podpora v nezamestnanosti, alebo podpora v rekvalifikácii a potom ešte po dobu 3 rokov, kedy podpora v nezamestnanosti nenáleží. Zo 100 % sa započítava pred rokom 2010 a po roku 2010 už iba z 80 %.

Dôchodkové spoločnosti lákajú ľudí na možnosť sporenia si v dobrovoľnom druhom pilieri pri nedostačujúcej dobe poistenia, avšak opomínajú fakt, že čerpanie

¹³² TŮMA, O., Vladimír Bezděk: Deficit penzijního systému nebude tragický. Když se bude zvyšovat důchodový věk, In: *Penize.cz* [online]. 29.07.2014 [cit. 2015-01-24]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/duchody/288865-vladimir-bezdek-deficit-penzijniho-systemu-nebude-tragicky-kdyz-se-bude-zvysovat-duchodovy-vek>

finančných prostriedkov z druhého piliera je podmienené čerpaním prostriedkov zo základného dôchodkového poistenia.¹³³

4.5 Neinformovanosť a nízka účasť v druhom pilieri

Nízku informovanosť ohľadom fungovania druhého piliera a možnostiach sporenia si v druhom pilieri dokladajú početné prieskumy verejnej mienky, ktoré boli spracované v uplynulých dvoch rokoch pred a po zavedení druhého piliera. Podľa výskumu agentúry STEM/MARK pre Fincentrum z októbra 2011 a februára 2012 vyplynulo, že až 76 % občanov Českej republiky sa bojí o svoje úspory. Pri týchto dvoch prieskumoch len 45 % opýtaných uviedlo, že má dostatočné informácie so zavedením dôchodkovej reformy.¹³⁴ Mnohí odborníci kritizujú kampaň, pred spustením dôchodkovej reformy, ako neefektnú a nevzbudzujúcu záujem ľudí o vstup do novo vytvoreného druhého piliera.

Po polroku od zavedenia dôchodkovej reformy nastalo sklamanie ohľadne veľmi nízkej účasti v druhom pilieri. Do konca júla 2013 vstúpilo do druhého piliera len 74 573 ľudí. Podľa prieskumu spoločnosti Swiss Life Select z júla 2013, ktoré spracovala agentúra STEN/MARK na reprezentatívnom vzorku 505 respondentov z Českej republiky až 51,7 % odpovedalo, že určite nechcú vstúpiť do druhého piliera a 24,5% sa vyjadrilo odpoveďou, že skôr nie ako áno.¹³⁵

Ani po roku od zavedenia druhého piliera nenastali výrazné zmeny v počte účastníkov. K januáru 2014 bolo evidovaných 83 960 účastníkov druhého piliera, takže dalo sa konštatovať, že najviac účastníkov v roku 2013 pribudlo hlavne v prvom polroku od zavedenia reformy.¹³⁶

¹³³ GOLA, P. Získat starobní důchod je čím dál těžší. In: *Duchodovareforma.cz* [online]. 11. 7. 2013 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.duchodovareforma.cz/clanky-tydne/ziskat-starobni-duxod-je-cim-dal-tezsi/>

¹³⁴ Informovanost o penzijní reformě neroste: 76 % Čechů se stále obává, že přijde o své úspory. In: *Investujeme.cz* [online]. [cit. 2014-12-05]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/informovanost-o-penzijni-reforme-neroste-76-cechu-se-stale-obava-ze-prijde-o-sve-uspory/>

¹³⁵ BUBÁK, M. Nemožnost vystoupit z II. pilíře penzí zřejmě odradila nezanedbatelný počet lidí. In: *Finparada.cz* [online]. 6.3.2012 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.finparada.cz/1562-Penzijni-barometr-srpen.aspx>

¹³⁶ AZAREVIČ, A. Do druhého pilíře stále vstupují lidé. In: *Mesec.cz* [online]. 10. 1. 2014 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/aktuality/do-druheho-pilire-stale-vstupuji-klienti/>

K 30. 6. 2014 sa počet účastníkov doplnkového penzijného sporenia zvýšil na 140 387¹³⁷, ale očakávania bývalej vlády, ktorá zavedenia druhého piliera schválila, boli samozrejme oveľa vyššie a odhadované na pol milióna účastníkov.

4.6 Nezáujem o účasť v nových účastníckych fondoch v treťom pilieri

Ako už bolo spomínané v kapitole o treťom pilieri dôchodkového systému Českej republiky, staré zmluvy o penzijnom pripoistení bolo možné uzavierať do 30. 12. 2012 a od januára 2013 sa občania v rámci tretieho piliera mohli zaviazat' len zmluvou o doplnkovom penzijnom sporení. Do nových účastníckych fondov vstúpilo v prvom kvartáli roku 2013 celkom 12 723 nových účastníkov a v transformovaných fondoch bolo evidované 5 071 336 účastníkov. K 31. 6. 2013 sa počet klientov v účastníckych fondoch zvýšil na 38 372.¹³⁸

V druhom polroku 2014 bolo evidovaných v účastníckych fondoch okolo 160 000 ľudí. Samozrejme, aj v tomto prípade sa nenaplnili očakávania vlády a záujem o nový tretí pilier bol podpriemerný.

Ak by bola snaha nový tretí pilier zachrániť, museli by sa zmeniť podľa expertov na penzijné sporenie niektoré jeho základné princípy fungovania. Podľa nich by pomohlo zaviesť v účastníckych fondoch výsluhovú penziu, ktorá momentálne funguje len v transformovaných fondoch a tak isto by bolo dobré naviazať výplatu nasparených prostriedkov na konkrétny vek, napríklad šesťdesiatpäť rokov a sprístupniť účasť do tretieho piliera aj klientom mladším ako osemnásť rokov.¹³⁹

¹³⁷ Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění v transformovaných fondech a vývoje doplňkového penzijního spoření v účastnických fondech k 30.6.2014 včetně Komentáře. In: *MFCR.cz* [online]. 18. 8. 2014 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/monitoring/vyvoj-penzijního-pripojisteni/2014/zakladni-ukazatele-vyvoje-penzijního-pri-18814>

¹³⁸ URBÁNEK, V. Zájem o účastnické fondy III. pilíře stoupá, počet klientů se ve druhém kvartálu téměř ztrojnásobil. In: *Kurzy.cz* [online]. 2. 9. 2013 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/zpravy/356002-zajem-o-ucastnicke-fondy-iii-pilire-stoupa-pocet-klientu-se-ve-druhem-kvartalu-temer-ztrojnasil/>

¹³⁹ Plný autobus: Na shodu má důchodová komise moc členů. Vladimír Bezděk je rád, že není řidič. In: TŮMA, Ondřej. *Peníze.cz* [online]. 26. 7. 2014 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/duchody/288846-plny-autobus-na-shodu-ma-duchodova-komise-moc-clenu-vladimir-bezdek-je-rad-ze-neni-ridic>

4.7 Nemožný výstup z druhého piliera

Podpis na zmluve s penzijnou spoločnosťou si účastníci môžu rozmyslieť len do doby, kým bude dokument zaregistrovaný v Centrálnom registre zmlúv. Po zaregistrovaní zmluvy už účastník nemôže vystúpiť z druhého piliera a ani penzijná spoločnosť nemôže od zmluvy odstúpiť. Výnimku tvorí len výpoveď alebo dohoda o skončení zmluvy, ak by si účastník rozmyslel prevod svojich prostriedkov do inej penzijnej spoločnosti. Tento fakt odrádza ľudí vstúpiť do druhého piliera, pretože sa boja nesprávneho rozhodnutia, ktoré už nemôžu následne zobrať naspäť.¹⁴⁰ „Vadu vidím v tejto zásadnej veci : Ľudia môžu tam a späť nie? Je to absurdné.“¹⁴¹

4.8 Dedenie prostriedkov z druhého piliera

Dedenie nasporených prostriedkov v druhom pilieri je zdanlivo veľká výhoda, na ktorú lákajú penzijné spoločnosti nových účastníkov. Druhý pilier sa týmto zásadne odlišuje od prvého piliera. Ak osoba je účastná len prvého piliera a v priebehu účasti zomrie, finančné prostriedky, ktoré v priebehu svojho ekonomicky produktívneho veku odviedla na odvodoch sociálneho poistenia sa nestávajú predmetom dedičstva.

Druhý pilier, ako bolo už zmieňované, umožňuje z 28 %, ktoré sa platia v rámci poistného na sociálne zabezpečenie, odviesť tri percentá do druhého piliera. Kto sa rozhodne pre účasť v dôchodkovom sporení musí pridať ďalšie dve percentá z hrubej mzdy, ktoré mu bude dôchodkové sporenie odoberať až do dovŕšenia dôchodkového veku. V prípade, že účastník zomrie v sporiacej fáze, predmetom dedičstva budú obe nasporené zložky aj so získaným zhodnotením.

Podmienky pre prípad úmrtia účastníka v sporiacej dobe upravuje § 16 ZDP. Ak sa stane dedičom účastník dôchodkového sporenia, sú nasporené prostriedky zomrelého účastníka prevedené na jeho účet v druhom pilieri. Ak dedičom však nie je osoba, ktorá je účastníkom dôchodkového poistenia, podiel na dedičstve je vyplatený v hotovosti. Tretím prípadom je, ak má účastník v dobe smrti dieťa, ktoré ešte nedovŕšilo vekovú

¹⁴⁰ Vstup a výstup v rámci II. pilíře. In: *Starnesmysli.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.starnesmysli.cz/otazky-a-odpovedi/vstup-a-vystup-v-ramci-ii-pilire-25/>

¹⁴¹ Osobný rozhovor s Jaroslavom Vostatkom, vedúcim katedry verejnej ekonomiky na Vysokej škole finančnej a správnej a expertom na dôchodkový systém, Praha, 26.11.2012

hranicu 18 rokov, budú mu finančné prostriedky vyplácané po dobu piatich rokov formou sirotského dôchodku v pravidelných mesačných splátkach.¹⁴²

Dedenie je možné aj vo fáze, kedy účastník zomrie a už čerpal nasporené prostriedky z druhého piliera, rozdiely sú v závislosti podľa typu výplaty dôchodku.

Pri rente na dvadsať rokov, ktorá je prvou z variant, ktoré si účastník môže zvoliť ako spôsob výplaty odchodu do penzie, sú mesačne odpovedajúce výplaty z nasporených prostriedkov vyplácané po dobu 20 rokov. Ak by účastník v priebehu ich čerpania zomrel, jeho dedičom bude nevyplatená časť prostriedkov jednorázovo vyplatená. Vyplatené budú rovnako 3 + 2 %, ktoré si účastník nasporil.

Ak si zomrelý účastník vybral spôsob výplaty anuity s pozostalostnou penziou na tri roky, po jeho smrti vyplácanie penzie neskončí. Táto penzia bude vyplácaná osobe, ktorú účastník uviedol v zmluve, po dobu ďalších troch rokov.

Pri doživotnej anuite, kedy sa nejedná o anuitu s pozostalostnou penziou na tri roky, výplata skončí úmrtím a nestane sa vôbec súčasťou dedičského konania.¹⁴³

Žiadne ďalšie nároky dedičov životná poisťovňa zohľadňovať nebude.

4.9 Problém likvidity majetku v dôchodkových fondoch

Nelikviditu majetku v dôchodkových fondoch dokazuje fakt, že nie je možné si ho vybrať alebo nejakým iným spôsobom s ním manipulovať skôr ako po dosiahnutí dôchodkového veku. Jedinú výnimku tvorí smrť účastníka, kedy majú oprávnenie s majetkom vo fonde disponovať následní dediči.

V prípade peňažnej čiastky 3 % z hrubej mzdy účastníka, ktoré sa posielajú do fondu, by sa za normálnych okolností odvádzali do prvého piliera. Prenosom týchto 3 % sa vytvára po dobu účasti vo fonde majetok, ku ktorému sa účastníci dostanú až po dosiahnutí dôchodkového veku. Rozdiel medzi tým, či sa poistenci zúčastnia prvého a druhého piliera zároveň, alebo len prvého piliera, nie je tak markantný z pohľadu manipulácie s nasporenými finančnými prostriedkami. Ak by účastníci zotrvali len

¹⁴² TRÖSTER, P. a kol. Právo sociálního zabezpečení. 6. vyd., Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5, s. 248

¹⁴³ SLAPNÍČKA, M. II. pilíř důchodové reformy - výhody a nevýhody. *Nasepenize.cz* [online]. 11. 01. 2013 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.nasepenize.cz/ii-pilir- duchodove-reformy-vyhody-a-nevyhody-11197>

v prvom pilieri, peniaze budú na rozdiel od penzijných spoločností posielat' len štátu a dostať sa k týmto finančným prostriedkom budú môcť najskôr pred odchodom do dôchodku.

Inak to funguje v prípade 2 %, ktoré sa posielajú z mesačnej mzdy, ako extra odvod na individuálny fondový účet. Vstupom do druhého piliera sa účastníci vzdávajú možnosti s nimi ďalej nakladať. Ak by však účastníci ostali len v prvom pilieri, 2 % ktoré by neodvádzali do fondového piliera by mohli odkladať a investovať aj do iných inštitúcií alebo prostriedkov, kde ich budú mať likvidné a majú plné právo s nimi manipulovať v ktorejkoľvek etape svojho života, nie len po dosiahnutí dôchodkového veku.¹⁴⁴

4.10 Druhý pilier iba pre bohatých

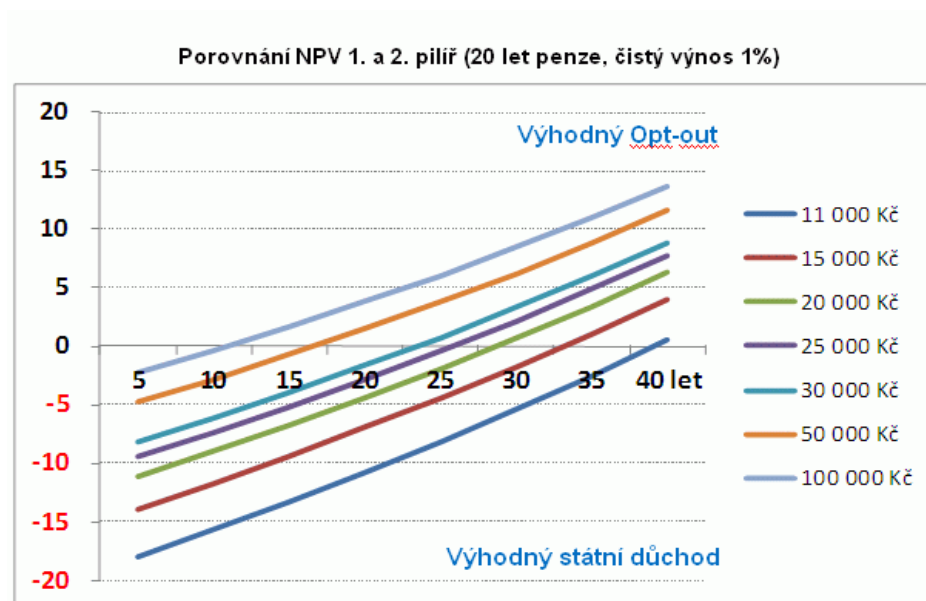
Pri úvahách o vstupe do druhého piliera a vlastnom vyvedení 2 % zo mzdy, je potrebné sa zamyslieť, pre aké skupiny je druhý pilier výhodný. Výsledok výhodnosti závisí na viacerých parametroch. Sú nimi inflácia, poplatky fondu, výnosy a pochopiteľne dĺžka sporenia. Jaroslav Vostatek sa vyjadril na túto tému : „Vláda niečo ponúka, ale nikto nehovorí, že to bude pre väčšinu výhodné. Je to trápne. Ak sa chce, aby niekto vstúpil do druhého piliera, musí to byť výhodné pre väčšinu.“¹⁴⁵

Pri analýze ČSOB PF¹⁴⁶, ktorá vychádza z čistého výnosu, ktorý je očistený o poplatky a infláciu a kde základný výnos je nastavený na 1 % (hrubý výnos by bol v tomto prípade 4 %), nám z analýzy vyplynulo, že pre ľudí s priemerným príjmom sa druhý pilier vyplatí iba, ak budú účastníkmi doplnkového sporenia viac ako 25 rokov. Na druhej strane naopak pre ľudí s podpriemerným príjmom sa sporenie v druhom pilieri vyplatí, iba ak budú účastní sporenia minimálne 40 rokov a teda podľa analýzy nie je vhodné, aby do druhého piliera vôbec vstupovali.

¹⁴⁴ SYROVÝ, P. *Jak si spořit na důchod*. Praha: GRADA Publishing a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4479-7, s. 120

¹⁴⁵ Osobný rozhovor s Jaroslavom Vostatkom, vedúcim katedry verejnej ekonomiky na Vysokej škole finančnej a správnej a expertom na dôchodkový systém , Praha, 26.11.2012

¹⁴⁶ Důchodová reforma: Druhý pilíř jen pro bohaté?. In: *Investicniweb.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z:<http://www.investicniweb.cz/univerzita/sporeni/2011/5/2/duchodova-reforma-druhy-pilir-jen-pro-bohate/strana/2/>

Zdroj: <http://www.investicniweb.cz/univerzita/sporeni/2011/5/2/duchodova-reforma-druhy-pilir-jen-pro-bohate/strana/2/>

Dá sa zhrnúť nasledovné, že z ekonomického pohľadu sa vyplatí vstúpiť ľuďom, ktorí majú vyšší príjem a dlhší čas do penzie. Na druhej strane dlhší čas odchodu do penzie zväčšuje politické riziko a to je momentálne problematika zrušenia druhého piliera.

4.11 Problém istoty penzie

Pri diskusiách o druhom pilieri prichádza verejnosť k odpovedi, že nič ohľadom výnosov z druhého piliera nie je isté. Nikde nie sú žiadne záruky, že ľudia, ktorí vstúpia do druhého piliera v dôchodkovom veku by dostali dôchodok odpovedajúci ich životným nárokom. Táto vlastnosť druhého piliera nie je len jemu špecifická, je to problém všetkých dlhodobých projekcií. Pri plánovaní na viac ako 30 rokov dopredu je viac - menej všetko neisté.

Prvý pilier je veľmi ovplyvniteľný demografickou situáciou a počtom ekonomicky aktívnych ľudí, ktorí do neho odvádzajú finančné príspevky, ale nikto nemá z prvého piliera záruku, či bude v ňom dostatok finančného majetku za desať, dvadsať alebo tridsať rokov, aby zvládal pokryť dôchodkové dávky budúcim dôchodcom.

Pri uvažovaní rizikovosti druhého piliera je dôležité hlavne zvážiť otázku, či je druhý pilier rizikovejší ako prvý. Odpoveďou je, že samozrejme každý pilier má svoje riziká a každý pilier bude inak reagovať na rôzne ekonomické scenáre.

Vytvorme si modelovú situáciu, v ktorej máme súčasného dôchodcu. Dôchodok mu porastie v prvom pilieri, v závislosti na tom, ako rozhodne vláda. Dnes je to 1/3 rastu miezd a 1/3 rastu inflácie. Rast penzií je teda závislý na inflácií a raste miezd. Dôchodok v druhom pilieri porastie podľa toho, ako sa budú vyvíjať úrokové sadzby na trhu a ako bude hospodáriť poisťovňa, ktorá dôchodok vypláca.¹⁴⁷

Pri pomere výplat medzi prvým a druhým pilierom je samozrejmé, že prvý pilier je dominantný a druhý pilier ho iba dopĺňa.¹⁴⁸ Preto by sa mala dôchodková reforma hlavne zamerať na úpravu parametrov v prvom pilieri a druhý pilier, ako podporný prostriedok, by nemal byť kľúčovým bodom dôchodkovej reformy.

4.12 Existencia výhodnejších inštrumentov pre investovanie

Druhý pilier ako už bolo spomínané, funguje na odvádzaní 3 % z prvého piliera a pridaním si ďalších 2 % zo svojej mzdy. Tieto dve percentá sa však dajú využiť aj iným spôsobom, ktorým je možné si spoříť a zhodnocovať finančné prostriedky na starobu. Takýmto spôsobom môže byť napríklad investícia do priameho nákupu akcií či dlhopisov, či investovanie mimo kapitálový trh, napríklad do nehnuteľností na prenájom alebo do vlastného podnikania, či investície do zlata.

Pri priamom nákupe akcií je žiadúce, aby sa človek vedel orientovať v tejto problematike a mal dostatočné znalosti pre orientáciu na tomto trhu. Investície do konkrétnych spoločností sú rizikovejšie ako investície do fondu. Pri individuálnom investovaní bez znalostí človek neuspeje, takže táto alternatívna forma k nahromadeniu dostatku finančných prostriedkov na starobu sa laikom neodporúča.¹⁴⁹

Inak je tomu pri investíciách do nehnuteľností. Nehnuteľnosti na prenájom sú riešením pre pasívny príjem v dôchodkovom veku. Investície do nehnuteľností však tiež nie sú istotou, ale nesú so sebou riziko. Riziko spočíva vo výkyvoch v cenách

¹⁴⁷ SYROVÝ, P. *Jak si spoříť na důchod*. Praha: GRADA Publishing a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4479-7, s. 123

¹⁴⁸ Tamtiež, s. 123

¹⁴⁹ Tamtiež, s. 143

nájomov a aj konkrétnych nehnuteľností. Na jednej strane sa trhu s nehnuteľnosťami môže dariť ako celku, na strane druhej je možné, že danú nehnuteľnosť bude problematické prenajať, napríklad vplyvom zmeny okolitého prostredia nehnuteľnosti alebo inými faktormi, ktoré prenajímateľ nemôže priamo ovplyvniť. Pri investícii do nehnuteľností je však možnosť počítania si ročného výnosu, ktorý prenajímateľovi z tejto nehnuteľnosti vznikne. Výnosnosť sa vypočíta ako podiel ročného príjmu z nájmu a ceny.

Investícia do vlastného podnikania je tak jedným zo spôsobov, ako sa v starobe zabezpečiť. Vlastné podnikanie ja radené medzi investície s najvyšším výnosom. Pri vlastnom podnikaní nie je zhodnocovaný len vlastný kapitál, ale sú zhodnocované aj vlastné znalosti a snaha. Veľa úspešných podnikateľov chápe firmu ako spôsob, ako sa zabezpečiť na starobu. Táto myšlienka je správna, ak sa nejedná len o jedinú možnosť, ako sa zabezpečiť pre prípad staroby. V tom prípade sa podnikanie bude radiť medzi rizikové investície. Akým spôsobom sa bude vyvíjať firma a celkové podnikanie sa nedá s istotou určiť ani rok dopredu a vôbec nie na horizont dvadsať rokov dopredu.¹⁵⁰

Posledným navrhnutým príkladom investícií pre prípad staroby sú investície do zlata. Investície do zlata majú v posledných dvanástich rokoch vysokú popularitu. Cena zlata na trhoch vzrástla asi päťnásobne. Neplatí však, že cena zlata je stabilná. Zlato vie behom roku tak isto previesť poklesy alebo rast aj o desiatky percent. Je samozrejme možné, že sa zlatu bude ako investícií dariť aj v budúcich desiatkach rokov, ale tak ako aj predošlé investície, ani táto nenesie v sebe veľkú istotu. Ak už investor rozmýšľa o investíciách do zlata, mal by popremýšľať aj o investíciách do iných komodít, ako sú napríklad kukurica, ropa alebo med.¹⁵¹

¹⁵⁰ SYROVÝ, P. *Jak si spoříť na důchod*. Praha: GRADA Publishing a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4479-7, s. 148

¹⁵¹ Tamtiež, s. 148

5. Budúcnosť dobrovoľného dôchodkového sporenia

Druhý pilier, ako už bolo rozoberané v predošlej kapitole má svoje výhody a nevýhody, avšak neopomenuteľnou nevýhodou druhého piliera je, že jeho vstup je z veľkej časti výhodný len pre ľudí s vyššími príjmami a to malo aj za následok nízky záujem o vstup do neho.

Súčasná vláda na čele s premiérom Bohuslavom Sobotkom sa zaviazala druhý pilier zrušiť. V máji roku 2014 vznikla Odborná komisia pre dôchodkovú reformu, na základe koalíciej zmluvy z dňa 29. 1. 2014, medzi ČSSD a KDÚ - ČSL a Programového prehlásenia vlády Českej republiky z dňa 14. 2. 2014. V tomto programovom prehlásení sa vláda zaviazala k príprave detailného návrhu na ukončenie dôchodkového sporenia pri rešpektovaní vlastníckych práv jeho účastníkov.¹⁵²

Odborná komisia vznikla pod záštitou ministerkine sociálnych vecí Michaely Marksovej a ministra financií Andreja Babiša. Úlohou komisie je zhodnotenie vývoja českého dôchodkového systému a pripravenie návrhu na pokračovanie dôchodkovej reformy. Stálymi členmi odbornej komisie sa stali títo politickí reprezentanti a experti:

Predseda Martin Potůček	- profesor na Fakulte sociálnych štúdií Univerzity Karlovej a na Inštitúte sociologických štúdií
Vít Sámek	- právny expert Českomoravskej konfederácie odborových zväzov
Tomáš Kučera	- demograf prednášajúci na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Karlovej a expert Populačného fondu Organizácie spojených národov

¹⁵² Programové prohlášení vlády ČR. In: *Vlada.cz* [online]. 14. 2. 2014 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/programove-prohlaseni-vlady-cr-115911/>

Otakar Hambl	- zamestnanec Samostatného oddelenia analýz a stratégie Ministerstva poľnohospodárstva Českej republiky a expert na systémové analýzy, zásluhovosť a transfery
Tomáš Fiala	- prednášajúci a tajomník na Katedre demografie Vysokej školy ekonomickej a expert na populačné prognózy
Vladimír Špidla	- bývalý premiér a predseda ČSSD a súčasný šéfporadca premiéra Bohuslava Sobotky
Jaroslav Vostatek	- profesor a vedúci katedry Verejnej ekonomiky Vysokej školy ekonomickej a správnej, expert na verejné financie
Jaroslav Šulc	- makroekonóm Českomoravskej konfederácie odborových zväzov
Lucia Kozlová	- docentka na Juhočeskej univerzite v Českých Budejoviciach
Jiří Dolejš	- poslanec a člen Komunistickej strany česko – moravskej
Daniel Munich	- docent a prednášajúci v akademickom programe CERGE-EI
Ján Bartošek	- poslanec a miestopredseda KDÚ – ČSL
Roman Sklenák	- miestopredseda Poslaneckej snemovne Českej republiky a

	predseda poslaneckého klubu ČSSD
Radka Maxová	- poslankyňa a bývalá miestopredsedyňa hnutia Akcia nespokojných občanov (ďalej len ANO)
Adolf Beznoska	- poslanec a člen ODS
Miroslav Kalousek	- miestopredseda Top 09 a predseda Poslaneckého klubu TOP 09
Miroslav Opálka	- poslanec a člen Komunistickéj strany česko – moravskej
Jana Hnyková	- poslankyňa za hnutie Úsvit priamej demokracie Tomia Okamury

Okrem stálych členov pôsobia v komisií i zástupcovia z rôznych záujmových združení a profesijných organizácií - tzv. pridružení členovia. V Odbornej komisií nájdeme aj zástupcov verejnej správy, verejných inštitúcií a prizvaných odborníkov.¹⁵³

Na začiatku si komisia vytýčila svoje ciele, medzi ktoré patrilo hlavne premyslenie si zmeny dôchodkového systému, ktoré by viedli k dôstojným dôchodkom a ktoré by posilnili transfery medzi rodinou a spoločnosťou. Konkrétne by sa malo nájsť primerané riešenie na nastavenie parametrov dôchodkového systému tak, aby bol posilňovaný princíp zásluhovosti.

- Nájsť spôsob ukončenia zavedeného druhého piliera;
- nastaviť parametre tretieho piliera tak, aby motivoval účastníkov k vytváraniu dlhodobých úspor v období dôchodkového veku;
- nájsť adekvátny spôsob nastavenia transferov medzi občanmi, rodinami a štátom, sprostredkované dôchodkovým systémom, ktoré zaistia vyvážené postavenie všetkých typov domácností;

¹⁵³ Členové komise. In: *Duchodova-komise.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: http://www.duchodova-komise.cz/?page_id=47

- vytvoriť taký valorizačný mechanizmus, ktorý zaistí úmernú a dôstojnú výšku dôchodku po celú dobu jeho výplaty.¹⁵⁴

Odborná komisia pri svojej práci zverejnila možné scenáre skončenia druhého piliera.

V prvej variante bolo počítané s tým, že občania by naďalej prispievali 5 % ako prispievali doteraz do druhého piliera, ale celá čiastka by bola financovaná výhradne z ich vlastných zdrojov. Na druhej strane by sa odvody do prvého piliera neznižovali. Tým by sa dosiahlo, aby atraktivita druhého piliera poklesla natoľko, aby z neho vystúpili, čo by im bolo umožnené. Pri konštrukcii druhej varianty bolo počítané s definitívnym zrušením druhého piliera a výplatom nasporených peňazí v hotovosti, alebo ich prevedením do tretieho piliera. V rámci tejto varianty bolo potrebné vyriešiť, za dobu účasti v druhom pilieri, výpočet štátneho dôchodku. Ako jedna z možností sa javí doplatenie dôchodkového poistenia do prvého piliera. Tretou možnosťou bolo prevedenie časti peňazí z druhého piliera do základného dôchodkového poistenia a výplaty zostatkovej čiastky neprevedených finančných prostriedkov. Výplata by sa týkala len vlastných prostriedkov klientov.¹⁵⁵

Výsledný návrh bol zverejnený k 31. 7. 2014. Vytvorili sa konečné dve varianty a to jedna, ktorej zmeny by boli účinné od 1. 7. 2017 a predchádzal by jej štandardný legislatívny proces a druhá, ktorá by nadobudla účinnosť už od 1. 1. 2016 a predchádzal by jej neštandardný legislatívny proces.

Dňa 12. 11. 2014 vláda definitívne rozhodla o zrušení druhého penzijného piliera, ktorého ukončenie je plánované na 1. 1. 2016. Vláda schválila rýchlejší variant, v ktorom bude všetkým účastníkom vrátená vložená čiastka do konca roku 2016.¹⁵⁶

¹⁵⁴ Poslání komise. In: *Duchodova-komise.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: http://www.duchodova-komise.cz/?page_id=47

¹⁵⁵ Ukončení důchodového spoření (tzv. II. penzijní pilíř) In: *Duchodova-komise.cz* [online]. 31. 7. 2014 [cit. 2014-11-29]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/07/MF-%C4%8CR-Varianty-ukon%C4%8Den%C3%AD-II.-pil%C3%AD%C5%99e-%C4%8Dervenec-2014.pdf>

¹⁵⁶ Vláda bude vybírat způsob, jak zrušit druhý pilíř. In: *ParlamentniListy.cz* [online]. 12. 11. 2014 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Vlada-bude-vybirat-zpusob-jak-zrusit-druhy-pilir-345486>

5.1 Proces zrušenia druhého piliera

Ako už bolo rozoberané v druhej kapitole, dôchodkový fond je súborom majetku, ktorého finančné prostriedky, v ňom uložené, sú vlastníctvom jeho účastníkov. Podľa rozhodnutia vlády z dňa 12. 11. 2014, si budú môcť účastníci nechať vyplatiť finančné prostriedky trojakým spôsobom a to buď formou výplaty všetkých prostriedkov v hotovosti, alebo prevodom týchto prostriedkov zmluvou účastníka v treťom pilieri, alebo si zvolíť poslednú možnosť a to krátenie starobného dôchodku z prvého piliera, kedy bude potrebné do neho odviesť naspäť 3 % z mesačného platu, ktoré sa vyvádzali do druhého piliera.

Proces zrušenia druhého piliera sa samozrejme nezaobíde bez dodatočných nákladov, ktoré budú štát štáť. Prvý problém, s ktorým sa bude musieť štát vyrovnáť, je zrušenie dôchodkových fondov.

Pre zjednodušenie procesu ukončenia dôchodkového sporenia sa účastníkom dôchodkového poistenia, penzijným spoločnostiam a štátu, javí najvhodnejšie stanoviť dátum ukončenia platenia poistného na jeden okamih zo zákona. V praxi sa stanovuje dátum od 1. januára daného roku. Zamestnávateľom a zamestnancom by odpadla povinnosť už čokoľvek nahlasovať, zo zákona by zamestnávateľ alebo OSVČ vedeli, že za dané obdobie už nemusia platiť žiadne zálohy a kedy si majú podať posledné vyúčtovanie a poistné priznanie. Vláda stanovila tento dátum na 1. 1. 2016 a od tohto dátumu už nebude možné do druhého piliera vstupovať, ani zmluvy, ktoré by boli uzavreté pred týmto dátumom a ktoré by ešte neboli zaregistrované, by správca Centrálného registra nemohol už po 1. 1. 2016 vôbec zaregistrovať a boli by považované ako neplatné od začiatku.¹⁵⁷

Zo zákona by bolo penzijnej spoločnosti od stanoveného dátumu odobraté povolenie k prevádzkovaniu dôchodkového sporenia. Najskôr od júla roku 2016, po uplynutí doby pre uhradenie poistného, na základe poistných priznaní za predošlé

¹⁵⁷ Návrh způsobu ukončení systému důchodového spoření (tzv. II. penzijního pilíře) In: *Duchodova-komise.cz*. [online]. 31. 7. 2014[cit. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/N%C3%A1vrh-zp%C5%AFsoby-ukon%C4%8Den%C3%AD-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-spo%C5%99en%C3%AD-OK-pro-vl%C3%A1du.pdf>

poistné obdobie, by boli dôchodkové fondy zo zákona zrušené a bola by zahájená likvidácia, ktorú by stanovil zákon.¹⁵⁸

V dobe najneskôr tri mesiace pred zahájením likvidácie fondu by penzijná spoločnosť bola povinná písomne kontaktovať účastníkov fondu a oboznámiť ich so situáciou ohľadne zrušenia fondu a takisto ich vyzvať, aby do doby troch mesiacov od zrušenia fondu písomne zaslali svoje rozhodnutie, ako chcú so svojimi finančnými prostriedkami nechať naložiť. Do konca roku 2016 by mali penzijné spoločnosti povinnosť spracovať a následne naložiť s finančnými prostriedkami účastníkov podľa rozhodnutia, ktoré im účastníci zaslali. Samozrejme sa musí počítať aj s účastníkmi, ktorí na výzvu včas nezareagujú, takým účastníkom by penzijná spoločnosť zaslala nevysporiadané prostriedky na novo zriadený účet Finančnej správy. Ak by nastal prípad, kedy by účastník zabudol, alebo by sa neozval ani dodatočne na výzvu, akým spôsobom chce finančné prostriedky vyplatiť, bude si musieť o ne požiadať prostredníctvom Finančného úradu. Na finančnom úrade by tieto nerozdelené finančné prostriedky boli vedené na osobných daňových účtoch a chovali by sa ako preplatok na dani. V prípade, že by bývalý účastník mal nedoplatok na dani, mohol by tieto nerozdelené prostriedky využiť na ich úhradu. Ak by sa nedoplatky nevyskytli, môže účastník kedykoľvek Finančný úrad, ako bolo už spomínané vyššie, požiadať o ich výplatu, ale počíta sa s dobou 6 rokov po ktorú bude možné o ne zažiadať. Po uplynutí tejto doby sa stanú príjmom štátneho rozpočtu.¹⁵⁹

Zákon o zrušení dôchodkového sporenia bude upravovať a stanovovať právomoci aj Českej národnej banke, ktorá ako orgán dohľadu bude dohliadať nad činnosťou penzijných spoločností vo fáze likvidácie dôchodkových fondov a vo fáze vysporiadania prostriedkov účastníkov.¹⁶⁰

¹⁵⁸ Návrh způsobu ukončení systému důchodového spoření (tzv. II. penzijního pilíře) In: *Duchodova-komise.cz* [online]. 31. 7. 2014[cit. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/N%C3%A1vrh-zp%C5%AFsoby-ukon%C4%8Den%C3%AD-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-spo%C5%99en%C3%AD-OK-pro-vl%C3%A1du.pdf>

¹⁵⁹ HÁJKOVÁ, G. Jak bude probíhat ukončování druhého pilíře?. In: *Měsíc.cz* [online]. 18. 11. 2014 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: http://www.mesec.cz/clanky/jak-bude-probihat-ukoncovani-druheho-pilire/#utm_source=rss&utm_medium=text&utm_campaign=rss

¹⁶⁰ Návrh způsobu ukončení systému důchodového spoření (tzv. II. penzijního pilíře) In: *Duchodova-komise.cz* [online]. 31. 7. 2014[cit. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/N%C3%A1vrh-zp%C5%AFsoby-ukon%C4%8Den%C3%AD-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-spo%C5%99en%C3%AD-OK-pro-vl%C3%A1du.pdf>

5.2 Súvisiace problémy s ukončením druhého piliera

Kompenzácia nákladov

Penzijné spoločnosti budú vyžadovať kompenzácie nákladov, ktoré im so zavedením dôchodkového sporenia a s následným rušením vznikli. Aj na strane štátu, hlavne na strane finančnej správy a orgánov sociálneho zabezpečenia, sú odhadované náklady na desiatky miliónov korún.¹⁶¹

Celkovo podľa odhadov Ministerstva práce a sociálnych vecí, by celkové náklady na odstránenie druhého piliera mali stáť až niekoľko sto miliónov až miliardu korún.¹⁶²

Nakladanie s prostriedkami účastníkov

Ku dňu účinnosti zákona o zrušení dôchodkového sporenia bude zrušený § 11 ZDS a bude schválený nový režim pri procese nakladania s prostriedkami účastníka. Ak sa bude jednať o prostriedky, ktoré penzijným spoločnostiam plynú až po účinnosti zákona, tieto prostriedky budú ukladané na vkladových účtoch u bánk, ktoré umožnia následne ich využitie k výplatám bývalých účastníkov alebo k prevodom prostriedkov do druhého piliera.¹⁶³

Dedenie

Veľmi dôležitou otázkou, ktorá sa bude musieť vyriešiť po likvidácii penzijných fondov je problém dedenia finančných prostriedkov. S účinnosťou zákona, ktorý by bol prijatý a nadobudol účinnosti od 1. 1. 2016, ako sa zaviazala vláda, by došlo k zrušeniu

¹⁶¹ Návrh způsobu ukončení systému důchodového spoření (tzv. II. penzijního pilíře) In: *Duchodova-komise.cz* [online]. 31. 7. 2014[cit. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/N%C3%A1vrh-zp%C5%AFsoby-ukon%C4%8Den%C3%AD-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-spo%C5%99en%C3%AD-OK-pro-vl%C3%A1du.pdf>

¹⁶² CECHL, P. *Zrušení reformy penzí: přijde státní kasa až o miliardu* In: *Tyden.cz* [online]. 07.02.2015 [cit. 2015-02-22]. http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/zruseni-reformy-penzi-prijde-statni-kasa-az-o-miliardu_332429.html#_VPbJ7_mG9GM

¹⁶³ Návrh způsobu ukončení systému důchodového spoření (tzv. II. penzijního pilíře) In: *Duchodova-komise.cz* [online]. 31. 7. 2014[cit. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/N%C3%A1vrh-zp%C5%AFsoby-ukon%C4%8Den%C3%AD-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-spo%C5%99en%C3%AD-OK-pro-vl%C3%A1du.pdf>

ustanovenia o dedení § 16 odst. 2 až 5 ZDS. Zákonom by bolo len výslovne ustanovené, že prostriedky zomrelého účastníka sú predmetom dedičstva.

Ak by bola žiadosť dediča o výplatu peňažných prostriedkov doručená penzijnej spoločnosti do dátumu, kedy by ešte bol v účinnosti ZDS, boli by prostriedky vyplatené podľa úpravy obsiahnutej v tomto zákone. Ak by žiadosť bola doručená až po účinnosti zákona, budú prostriedky v dobe stanovenej zákonom, vyplatené v hotovosti. Po nadobudnutí účinnosti zákona o zrušení dôchodkového sporenia nebude už možné prevádzať registrácie poisťných zmlúv o poistení sirotského dôchodku v Centrálnom registri zmlúv. O výplatu prostriedkov zomrelého účastníka dôchodkového sporenia bude žiadať zákonný zástupca, alebo súdom stanovený opatrovník rovnakým postupom, aký je uvedený v predošlom odstavci. Pre nerozdelené finančné prostriedky, o ktoré by sa dedič neprihlásil u penzijnej spoločnosti, by platil rovnaký postup, ako pri vysporiadaní finančných prostriedkov po zrušení penzijného fondu. Prostriedky zomrelého účastníka by boli prevedené na účet nevysporiadaných prostriedkov vo Finančnej správe.¹⁶⁴

¹⁶⁴ Návrh způsobu ukončení systému důchodového spoření (tzv. II. penzijního pilíře) In: *Duchodova-komise.cz* [online]. 31. 7. 2014[cit. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/N%C3%A1vrh-zp%C5%AFsobu-ukon%C4%8Den%C3%AD-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-spo%C5%99en%C3%AD-OK-pro-vl%C3%A1du.pdf>

Záver

Dôchodkový systém, ako aj celý systém sociálneho zabezpečenia, je oblasť „legislatívne veľmi živá“¹⁶⁵.

Myšlienka dôchodkovej reformy a zmeny dôchodkového systému v Českej republike bola dlho diskutovanou témou. Realizácia začala až v roku 2004, vytvorením komisie¹⁶⁶, ktorá mala predložiť návrh na prevedenie dôchodkovej reformy a zhodnotiť situáciu a udržateľnosť dôchodkového systému. Už v tomto období bol odporúčaný variant vytvorenia fondového sporiaceho piliera, avšak až do roku 2007, kedy bolo prijaté Programové prehlásenie vlády, sa markantné zmeny v dôchodkovom systéme Českej republiky neudiali. Toto Programové prehlásenie zahajovalo dôchodkovú reformu a rozdelilo ju zároveň na tri etapy. Prvú, spočívajúcu v parametrických zmenách prijatím zákona č. 306/2008 Zb., ktorým sa mení zákon č. 155/1995 Zb., o dôchodkovom poistení. Druhú, ktorú sprevádzalo prijatie zákona č. 26/2008 Zb., ktorým sa menil zákon č. 218/2000 Zb., o rozpočtových pravidlách a na základe ktorého bol vytvorený Zvláštny účet rezerv pre dôchodkovú reformu a tretiu fázu, ktorá sa vyznačovala hlavne zavedením nového tzv. druhého piliera dôchodkového sporenia¹⁶⁷ do Českého systému dôchodkového zabezpečenia, na ktorú sa primárne zameriavala aj moja diplomová práca.

Hlavným cieľom mojej práce bolo nielen popísať súčasnú úpravu a fungovanie dôchodkového systému v Českej republike, ale hlavne sa zamerať na jeho nedostatky, ktoré viedli až k rozhodnutiu¹⁶⁸ zrušenia novo vytvoreného druhého piliera.

Jedným z najzávažnejších problémov, ktorý sprevádzal zavedenie dôchodkovej reformy od jej počiatku a ktorým sa zaoberám vo štvrtej kapitole, je politický boj medzi vtedajšou koalíciou a opozíciou. Tieto politické spory veľmi poškodili povedomie o dôchodkovej reforme v českej spoločnosti a ľudia stratili istotu, či zavedený druhý pilier vôbec vydrží a nebude po voľbách novou vládou zrušený.

¹⁶⁵ Bližšie vid' VOŘÍŠEK, V., Zákon o důchodovém pojištění - komentář. Praha. C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-576-6, s. Předmluva - VII

¹⁶⁶ Komisia bola tvorená Výkonným tímom a Tímom expertov. Bližšie vid' subkapitola 2.2

¹⁶⁷ Bližšie vid' subkapitola 3.1 a 3.3

¹⁶⁸ Dňa 12. 11. 2014 vláda definitívne rozhodla o zrušení druhého penzijného piliera, ktorého ukončenie je plánované na 1. 1. 2016.

Pri kvalitatívnom výskume, ktorý som prevádzala v jeseni roku 2012, formou pološtrukturovaných osobných rozhovorov s predstaviteľmi jednotlivých politických strán a expertov, na tému dôchodkovej reformy a konkrétne, v tej dobe, plánovaného nového druhého piliera, iba potvrdil, že názory koaličných a opozičných strán boli diametrálne odlišné a nezhodovali sa s názormi odborníkov. Na hlavnú otázku, čo si myslia o celkovej koncepcie dôchodkovej reformy, sa samozrejme predstavitelia strán držali obecného postoju politickej strany ku ktorej patrili. Zaujímavejšie boli pre mňa názory odborníkov, ktorí sa v tejto oblasti pohybujú, hlavne pána profesora Jaroslava Vostatka, ktorý sa na koncepciu dôchodkovej reformy vyjadroval veľmi kriticky. O druhom pilieri si myslí, že je smiešny a bol navrhnutý čisto len z obchodných dôvodov.¹⁶⁹

Politický a spoločenský nesúlad nebol len jediným problémom, ktorý poškodil verejné mienenie o druhom pilieri. Veľmi závažnou chybou, ktorú predošlá vláda podcenila, bola aj celková informovanosť verejnosti ohľadom spustenia dôchodkovej reformy. Pri rôznych dotazníkových šetreniach a výskumoch verejnej mienky bolo potvrdené, že viac ako polovica šetrených občanov nemala dostatočné informácie s celkovými zmenami, ktoré sa od 1. 1. 2013 do dôchodkového systému Českej republiky zaviedli.¹⁷⁰ To samozrejme malo za následok aj nízku účasť v novom druhom a zreformovanom treťom pilieri.

V mojej práci bolo nutné sa zmieniť aj o demografických problémoch. Ani priebežný, ani fondový systém nie je a nebude udržateľný, ak nebude zachovaná aspoň určitá miera reprodukcie¹⁷¹. Aj keď prvý pilier dôchodkového zabezpečenia je primárne závislý na demografickom vývoji, ani druhý pilier dôchodkového sporenia nebude fungovať, ak sa zníži počet ekonomicky aktívnych ľudí, čo je prognózami potvrdené¹⁷², a čo bude mať za následok zníženie ekonomického rastu a následne hodnoty aktív penzijných fondov.

¹⁶⁹ Bližšie vid' subkapitola 4.1

¹⁷⁰ Bližšie vid' subkapitola 4.5

¹⁷¹ Základné demografické pravidlá pre zachovanie populácie určujú, že v priemere by mala mať každá žena aspoň dve deti. V Českej republike je hodnota úhrnnej plodnosti, čo znamená počet detí, ktoré sa narodia jednej žene v priebehu jej reprodukčného obdobia, na úrovni 1,28 dieťaťa na jednu ženu. Bližšie vid' subkapitola 4.2

¹⁷² Počet pracujúcich k počtu dôchodcov by sa mal v roku 2020 dostať na pomer 2 : 1. Bližšie vid' subkapitola 4.2

Stredná dĺžka sa v Českej republike rýchlym tempom zvyšuje, momentálne sa u mužov pohybuje okolo 75 rokov a u žien 81 rokov . Podľa prognóz by v roku 2050 mala dosiahnuť u mužov 80,3 roku a ženy by sa mali dožiť až 86 rokov. Pre mňa dôležitou otázkou v tomto smere je problematika, či fondy druhého piliera sú schopné reagovať na predlžujúcu sa dĺžku života a ak áno, akým spôsobom. Odpoveď na túto otázku som našla u pána doktora Borisa Burcina, ktorý si myslí, že je dôležité zohľadniť pri nastavovaní fondov a ich produktov tzv. diverzifikáciu úmrtnosti. Jeho myšlienka sa odvíjala od prognóz a poznatkov o tom, že rôzne skupiny obyvateľov sa dožívajú rozdielneho veku. Myslí si, že by mal byť napríklad vytvorený špeciálny fond, len pre klientov s vysokoškolským vzdelaním, pretože tí sa v priemere dožívajú dlhšieho veku ako obyvatelia bez vysokoškolského vzdelania.

Zaujímavá je aj problematika zohľadňovania počtu vychovaných detí pri výpočte odvodov na dôchodkové poistenie. Názory odborníkov sa zhodovali¹⁷³, že vláda by mala viac podporovať pôrodnosť a to aj systémom nižších odvodov. Myšlienku úpravy vzorca výpočtu budúcich dôchodkov a odzrkadlenie tohto faktu v novej právnej úprave výpočtu dôchodku, pri ktorom by sa zohľadnil počet vychovaných detí, presadzovali aj predstavitelia politickej reprezentácie a to hlavne poslanci strany KDÚ – ČSL a pri osobnom rozhovore to uviedol aj ich prvý miestopredseda Marián Jurečka.

Za ďalší z nie menej významných problémov a nedostatkov na druhom pilieri vidím fakt, že pre ľudí s nízkymi príjmami sa vstup do tohto piliera, už pred jeho zavedením neodporúčal¹⁷⁴, z čoho plynie, že aj po jeho zrušení by sa vláda mala zamerať na úpravu parametrov povinného dôchodkového poistenia, ako hlavného zdroja príjmov pre zabezpečenie budúcich poberateľov dávok z dôchodkového poistenia a úpravou parametrov tretieho piliera. Veľmi výstižný bol v tomto smere názor pána profesora Vostatka, ktorý konštatoval, že nechápe prečo „vláda schvaľuje nejakú zmenu, ktorá je nevýhodná pre väčšinu obyvateľstva“¹⁷⁵. S týmto názorom plne súhlasím. Zavedenie fondového druhého piliera s tým, že sa neodporúča ako vhodný nástroj sporenia pre nemajetných ľudí, je absurdné.

¹⁷³ Bližšie vid' subkapitola 4.2

¹⁷⁴ Bližšie vid' subkapitola 4.10

¹⁷⁵ Bližšie vid' subkapitola 4.10

Tento pokus o zmenu dôchodkového systému v Českej republike hodnotím ako nie veľmi vydarený a môj osobný názor, ktorý sa zhoduje aj s názorom odborníkov je, že druhý pilier by fungoval, ak by boli zmenené niektoré zásadné oblasti, ako je úprava dedenia nasporených prostriedkov, možnosť výstupu z druhého piliera, či aspoň istota pri zavádzaní takejto markantnej zmeny, že druhý pilier vydrží a bude fungovať najbližšie desiatky rokov a neplánuje sa jeho zrušenie.

V máji 2014 bola vytvorená Odborná komisia pre dôchodkovú reformu, ktorej úlohou, mimo iného, bolo vytvoriť návrhy na prevedenie zrušenia druhého piliera. Tento proces je naplánovaný na rok 2016 a samozrejme, ani zrušenie druhého piliera sa nezaobíde bez dodatočných problémov, ako sú náklady pre štát a penzijné spoločnosti s jeho zrušením, dedenie a manipulácia s finančnými prostriedkami účastníkov a iné, ktorými sa zaoberám v poslednej časti svojej práce.

Za hlavný prínos dôchodkovej reformy považujem aspoň to, že aj keď nevzbudila veľký záujem u ľudí o zapojenie sa a vstup do druhého piliera, kvôli jeho zlému nastaveniu, určite podporila povedomie o neudržateľnosti systému dôchodkového zabezpečenia, tak ako bol nastavený pred Veľkou reformou. Na druhej strane si však myslím, že v budúcnosti by vláda mala viac rozmyšľať nad tým, koľko bude štát musieť zaplatiť na nákladoch na prevedenie jej projektov. Čiastka, ktorá sa momentálne odhaduje na pokrytie nákladov na zrušenie druhého piliera, podľa Ministerstva práce a sociálnych vecí, tvorí sto miliónov až miliardu korún, čo si osobne myslím, že nie je málo.

Verím, že Odborná komisia pre dôchodkovú reformu, ktorá od mája pracuje na možných návrhoch podoby budúceho dôchodkového systému a dospeje k realizovateľným a efektívnym výsledkom, ktoré zaručia budúcim dôchodcom primerané zabezpečenie v starobe.

Zoznam skratiek

ANO	politické hnutie Akcia nespokojných občanov
ČSSD	Česká sociálně demokratická strana
KDÚ – ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československé strany lidové
Malá důchodková reforma	Označení reformy důchodkového systému, prováděné prostřednictvím novely zákona o důchodkovém poistění č. 220/2011 Zb.
NDC	National defined contribution
ODS	Občianska demokratická strana
PAYG	Pay as you go
PES	Poradný expertný zbor ministra práce a sociálních věcí
TOP O9	Česká politická strana Tradícia, Odpovednosť, Prosperita
Velká důchodková reforma	Označení reformy důchodkového systému v České republice, která sa začala realizovat od 1.1. 2013.
ZDP	Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodkovom poistění, v znení neskorších predpisov
ZDS	Zákon č. 426/2011 Zb., o důchodkovom sporení
ZODPS	Zákon č. 427/2011 Sb., o doplnkovom penzijnom sporení

Použitá literatura

Zoznam použitej literatúry

BEZDĚK, Vladimír. *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky: (současný stav a potřeba reformy)*. II. díl. Praha: Česká národní banka, Sekce měnová, 2000, s. 125, VP; č.25.

CIPRA, T. *Penze: kvantitativní přístup*. 1.vyd. Praha: Ekopress, 2012, s. 409, ISBN 978-80-86929-87-3

CHVÁTALOVÁ, I. et al. *Právo sociálního zabezpečení v České republice a Evropské unii*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 280, ISBN 978-80-7380-374-2

GERŽOVÁ, Lenka. *Zákon o pojistném na důchodové spoření: komentář*. 1 vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 240, ISBN 978-80-7478-017-2.

GREGOROVÁ, Z. *Důchodové systémy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Acta Universitatis Brunensis Iuridica, 1998, s. 212, ISBN 80-210-2003-2

GREGOROVÁ, Z. GALVAS, M. *Sociální zabezpečení*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, s. 280, ISBN 80-7239-176-3

KOLDÍNSKA, K. *Sociální právo*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 208 ISBN 97-880-7400-4742

KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 4.vyd. Praha: ASPI,a.s, 2007, s. 505, ISBN 80-86395-33-2

LOUŽEK, Marek. *Důchodová reforma*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2013, s. 102, ISBN 978-80-86729-92

RYTÍŘOVÁ, Lucie. *Důchodový systém v České republice*. Olomouc: ANAG, 2013, s. 120, ISBN 978-80-7263-821-5

TOMEŠ, I. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál, 2010. s. 440 ISBN 978-80- 7367-680-3

TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. vyd. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 320, ISBN 978-80-7400-473-5

TRÖSTER, Petr a kol., *Právo sociálního zabezpečení*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, ISBN 978-80-7400-032-4

POTŮČEK, Martin. *Sociální politika*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995, s. 142, ISBN 80-85850-01-X

SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod*. Praha: GRADA Publishing a.s., 2012, s. 160, ISBN 978-80-247-4479-7

VOŘÍŠEK, V., PŘIB, J. Důchodové předpisy s komentářem. Olomouc. ANAG, 2012, s. 584, ISBN 978-80-7263-736-2

VOŘÍŠEK, V., Zákon o důchodovém pojištění - komentář. Praha. C. H. Beck, 2012, s. 486, ISBN 978-80-7179-576-6

Zoznam použitých internetových zdrojov

Aktuálně působící penzijní společnosti v ČR - rok 2014. In: *Ministerstvo financí České republiky.cz* [online]. 10. 1. 2014 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/kontrola/penzijni-pripojisteni-doplnekove-sporeni/penzijni-spolecnosti/2014/penzijni-spolecnosti-rok-2014-16401>

AZAREVIČ, Arsen. Do druhého pilíře stále vstupují lidé. In: *Mesec.cz* [online]. 10. 1. 2014 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/aktuality/do-druheho-pilire-stale-vstupuji-klienti/>

BUBÁK, Michal. Nemožnost vystoupit z II. pilíře penzí zřejmě odradila nezanedbatelný počet lidí. In: *Finparada.cz* [online]. 6. 3. 2012 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.finparada.cz/1562-Penzijni-barometr-srpen.aspx>

CECHL, P. Zrušení reformy penzí: přijde státní kasa až o miliardu. In: *Tyden.cz* [online]. 07.02.2015 [cit. 2015-02-22]. http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/zruseni-reformy-penzi-prijde-statni-kasa-az-o-miliardu_332429.html#.VPbJ7_mG9GM

Co je ekonomicky aktivní obyvatelstvo. In: *Ekonomika Online.cz* [online]. 7.12.2013 [cit. 2014-11-21]. Ekonomika. Dostupné z: <http://ekonomikaonline.cz/249/co-je-ekonomicky-aktivni-obyvatelstvo/>

CHLUBNÁ, T. Schodek důchodového systému neudržitelně roste, varoval NKÚ. In: *Rozhlas.cz* [online]. 19.01.2015 [cit. 2015-01-23]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaciekonomika/_zprava/schodek-duchodoveho-systemu-neudrzitelne-roste-varoval-nku--1445126

Demografický vývoj. In: *Reforma-duchodu.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://www.reforma-duchodu.com/reforma/demograficky-vyvoj/>

Důchodová = penzijní reforma již probíhá. In: *Pfpro.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: http://www.pfpro.cz/4-duchodova_reforma.html

Důchodová reforma: Druhý pilíř jen pro bohaté?. In: *Investicniweb.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.investicniweb.cz/univerzita/sporeni/2011/5/2/duchodova-reforma-druhy-pilir-jen-pro-bohate/strana/2/>

GOLA, Petr. Důchodový deficit stoupá, nespolehejme se na stát. In: *Investujeme.cz* [online]. 27.06.2014 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/duchodovy-deficit-stoupa-nespolehejme-se-na-stat/>

GERLOCH, A., Ústavně právní expertíza k návrhu koncepce na zrušení tzv. II. důchodového pilíře. In: *Duchodova-komise.cz* [online]. Praha. 25. 6. 2014 [cit. 2014-12-06]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/07/Gerloch-A.-%C3%9Astavn%C4%9B-pr%C3%A1vn%C3%AD-expert%C3%ADza-k-n%C3%A1vrhu-koncepce-na-zru%C5%A1en%C3%AD-tzv.-II.-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-pil%C3%AD%C5%99e-25.-%C4%8Dervence-2014.pdf>

HÁJKOVÁ, Gabriela. Jak bude probíhat ukončování druhého pilíře?. In: *Mesec.cz* [online]. 18. 11. 2014 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: http://www.mesec.cz/clanky/jak-bude-probihat-ukoncovani-druheho-pilire/#utm_source=rss&utm_medium=text&utm_campaign=rss

HRUŠOVÁ, Monika. Malá důchodová reforma začala platit. Co všechno se mění. *Investujeme.cz* [online]. 03.10.2011 [cit. 2014-11-21]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/mala-duchodova-reforma-zacala-platit-co-vsechno-se-meni/>

Informovanost o penzijní reformě neroste: 76 % Čechů se stále obává, že přijde o své úspory. In: *Investujeme.cz* [online]. [cit. 2014-12-05]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/informovanost-o-penzijni-reforme-neroste-76-cechu-se-stale-obava-ze-prijde-o-sve-uspory/>

VAŇEK, M., MAGNUSKOVÁ, J. a S. MATUŠKOVÁ. Důchodový systém: Klíčový pilíř sociální politiky státu. *Ekonomická revue.cz* [online]. 2010. s. 16 [cit. 2015-12-01]. Dostupný z: <http://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/cerei/cs/Papers/VOL13NUM02PAP03.pdf>

Naděje dožití a průměrný věk - Metodika. In: *Český statistický úřad.cz* [online]. [cit. 2014-12-05]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/nadeje_dozeni_a_prumerny_vek

Naděje dožití a střední délka života v letech 1920 - 2013. In: *CZSO.cz* [online]. [cit. 2014-12-05]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/9400413A74/\\$File/130055140806.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/9400413A74/$File/130055140806.pdf)

Návrh způsobu ukončení systému důchodového spoření (tzv. II. penzijního pilíře) In: *Duchodova-komise.cz* [online]. 31. 7. 2014 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/N%C3%A1vrh-zp%C5%AFsobu-ukon%C4%8Den%C3%AD-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-spo%C5%99en%C3%AD-OK-pro-vl%C3%A1du.pdf>

Novák, M. Ku klasifikaciích důchodkových systémů .In: *Derivat.cz* [online]. 2013. [cit. 2015-11-01]. Dostupný z:
http://www.derivat.sk/files/2013%20casopis/2013_okt_%20Marcel_Novak_a_spol..pdf

Poslání komise. In: *Duchodova-komise.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z: http://www.duchodova-komise.cz/?page_id=47

PRACHAŘ, Ondřej. Proč je chybou zrušit druhý pilíř českého penzijního systému. In: *ParlamentniListy.cz* [online]. 3. 11. 2014 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z:
<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/Ondrej-Prachar-Proc-je-chybou-zrusit-druhy-pilir-ceskeho-penzijniho-systemu-344272>

Předdůchody – dávky ze III. pilíře In: *Česká správa sociálního zabezpečení.cz* [online]. [cit. 2015-12-02]. Dostupné z: http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/predduchody_%E2%80%93_davky_ze_iii._pilire.htm

Programové prohlášení vlády ČR. In: *Vlada.cz* [online]. 14. 2. 2014 [cit. 2014-11-22]. Dostupné z:<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/programove-prohlaseni-vlady-cr-115911/>

Projekce obyvatelstva České republiky. In: *Český statistický úřad.cz* [online]. [cit. 2014-12-05]. Dostupné z:[http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/B0001D6145/\\$File/4025rra.pdf](http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/B0001D6145/$File/4025rra.pdf)

Projekce obyvatelstva České republiky. In: *Český statistický úřad.cz* [online]. [cit. 2014-12-05]. Dostupné z:[http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/B0001D6145/\\$File/4025rra.pdf](http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/B0001D6145/$File/4025rra.pdf)

SLAPNÍČKA, M. II. pilíř důchodové reformy - výhody a nevýhody. *Nasepenize.cz* [online]. 11. 01. 2013 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.nasepenize.cz/ii-pilir-duchodove-reformy-vyhody-a-nevyhody-11197>

Starobní důchody. In: *Česká správa sociálního zabezpečení.cz* [online]. [cit. 2014-12-05]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni-duchody.htm>

ŠTANGOVÁ, V. Právní aspekty sociální politiky In: *Socialnipracovnici.cz* [online]. 20.11.2012 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z:
http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/rodinn%C3%89_listy_1-13_-_pr%C3%A1vn%C3%AD_aspekty_soc%C3%A1ln%C3%AD_politiky1.pdf

TŮMA, O. Plný autobus: Na shodu má důchodová komise moc členů. Vladimír Bezděk je rád, že není řidič. In: *Peníze.cz* [online]. 26. 7. 2014 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/duchody/288846-plny-autobus-na-shodu-ma-duchodova-komise-moc-clenu-vladimir-bezdek-je-rad-ze-neni-ridic>

TŮMA, O., Vladimír Bezděk: Deficit penzijního systému nebude tragický. Když se bude zvyšovat důchodový věk, In: *Peníze.cz* [online]. 29.07.2014 [cit. 2015-01-24].

Dostupné z: <http://www.penize.cz/duchody/288865-vladimir-bezdek-deficit-penzijnio-systemu-nebude-tragicky-kdyz-se-bude-zvysovat-duchodovy-vek>

Ukončení důchodového spoření (tzv. II. penzijní pilíř) In: *Duchodova-komise.cz* [online]. 31. 7. 2014[cit. 2014-11-29]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/07/MF-%C4%8CR-Varianty-ukon%C4%8Den%C3%AD-II.-pil%C3%AD%C5%99e-%C4%8Dervenec-2014.pdf>

URBÁNEK, V. Zájem o účastnické fondy III. pilíře stoupá, počet klientů se ve druhém kvartálu téměř ztrojnásobil. In: *Kurzy.cz* [online]. 2. 9. 2013 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/zpravy/356002-zajem-o-ucastnicke-fondy-iii-pilire-stoupa-pocet-klientu-se-ve-druhem-kvartalu-temer-ztrojnasobil/>

VAŇEK, M., MAGNUSKOVÁ, J. a S. MATUŠKOVÁ. Důchodový systém: Klíčový pilíř sociální politiky státu. In: *Ekonomická revue.cz* [online]. 2010. [cit. 2015-12-01]. Dostupný z: <http://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/cerei/cs/Papers/VOL13NUM02PAP03.pdf>

Vláda bude vybírat způsob, jak zrušit druhý pilíř. In: *ParlamentniListy.cz* [online]. 12.11.2014[cit.2014-11-22].Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Vlada-bude-vybirat-zpusob-jak-zrusit-druhy-pilir-345486>

Vstup a výstup v rámci II. pilíře. In: *Starnesmysli.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.starnesmysli.cz/otazky-a-odpovedi/vstup-a-vystup-v-ramci-ii-pilire-25/>

Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění v transformovaných fondech a vývoje doplňkového penzijního spoření v účastnických fondech k 30.6.2014 včetně Komentáře. In: *Ministerstvo financí České republiky.cz* [online]. 18. 8. 2014 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/monitoring/vyvoj-penzijnio-pripojisti/2014/zakladni-ukazatele-vyvoje-penzijnio-pri-18814>

Změny v důchodovém pojištění od 1. 1. 2014. In: *Česká správa sociálního zabezpečení.cz* [online]. 2012. [cit. 2014-11-22]. Dostupný z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/zmeny-v-duchodovem-pojisteni-od-1-1-2014.htm>

Zoznam právnych predpisov a judikatúry

Zákon ČNR č. 582/1991 Sb., o organizácii a prevadení sociálneho zabezpečenia, v znení neskorších predpisov

Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijnom pripoistení so štátnym príspevkom, v znení neskorších predpisov

Zákon č. 155/1995 Sb., o dôchodkovom poistení, v znení neskorších predpisov

Zákon č. 426/2011 Sb., o dôchodkovom sporení

Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření
Zákon č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České Republiky
Nález Ústavného soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 8/07 z 23. marca 2010

Rozhovory

Osobný rozhovor s Helenou Langšádlovou, Praha, 12. 11. 2012
Osobný rozhovor s Alenou Palečkovou, Praha, 20. 10. 2012
Osobný rozhovor s Mariánem Jurečkom, Praha, 13. 11. 2012
Osobný rozhovor s Lenkou Kohoutovou, Praha, 22. 11. 2012
Osobný rozhovor s Borisom Burcinom, Praha, 26. 11. 2012
Osobný rozhovor s Jaroslavom Vostatkom, Praha, 26. 11. 2012
Osobný rozhovor s Pavlom Rusým, Praha, 22. 11. 2012

Názov práce v anglickom jazyku

**Chosen questions of the third phase of pension reform in
Czech republic**

Zhrnutie

Vybrané otázky tretej fáze dôchodkovej reformy v Českej republike

Diplomová práca sa zaoberá novo vzniknutým od 1. 1. 2013 zavedeným trojpilierovým systémom dôchodkového zabezpečenia, ktorý je tvorený dôchodkovým poistením, dôchodkovým sporením a doplnkovým dôchodkovým sporením. Cieľom diplomovej práce je popis, analýza a zhodnotenie tretej fázy dôchodkovej reformy s poukazom na problémy, s ktorými bolo spojené aj konečné rozhodnutie vlády so zrušením druhého piliera dôchodkového sporenia.

Systematicky je práca rozdelená do 5 kapitol. V prvej kapitole sú rozobrané všeobecné zásady a možnosti konštrukcie dôchodkových systémov spolu so zaradením českého dôchodkového systému v systéme sociálneho zabezpečenia. Druhá kapitola rozoberá situáciu dôchodkového systému pred zavedením Veľkej dôchodkovej reformy a tretia kapitola sa venuje platnej právnej úprave českého dôchodkového systému po 1. 1. 2013. V štvrtej kapitole sa poukazuje na problémy spojené so zavedením Veľkej dôchodkovej reformy a na túto problematiku naviaže posledná kapitola, ktorá analyzuje budúci proces zrušenia druhého piliera dôchodkového sporenia. V závere práce sú zovšeobecnené získané poznatky a úvaha nad úspešnosťou zavedenia fondového financovania do českého dôchodkového systému.

Abstract

Ausgewählte Fragen der dritten Phase der Rentenreform in der Tschechische Republik

Das Ziel meiner Diplomarbeit ist die Beschreibung, die Analyse und die Auswertung der dritten Phase der Rentenreform mit dem Hinweis an die Probleme, mit denen auch die letzte Entscheidung der Regierung über die Aufhebung des zweiten Pfeilers des Rentensparens verbunden wurde.

Die Arbeit wird systematisch in 5 Kapitel geteilt. In der ersten Kapitel werden die universale Prinzipien und Möglichkeiten der Konstruktion der Rentensysteme zusammen mit der Aufnahme des tschechischen Rentensystems in dem System der Sozialversicherung detailliert.

Die zweite Kapitel detailliert die Gültigrechtsausgestaltung des tschechischen Rentensystems.

In der dritten Kapitel wird auf die Probleme verbundene mit der Einführung der Großrentenreform hingewiesen und auf diese Problematik knüpft die letzte Kapitel an, die genau das nächste Prozess der Aufhebung des zweiten Pfeilers der Rentensparung analysiert.

Am Ende meiner Arbeit werden die gewonnenen Kenntnisse allgemein gemacht und die Überlegung über die Erfolgsamkeit der Einführung einer Fondfinanzierung in das tschechische Rentensystem.

Kľúčové slová

dôchodková reforma, druhý pilier, dôchodkové sporenie

Key words

pension reform, second pillar, pension saving